

OHJE

Tukes-ohje 5/2015

Ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistäminen

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

tukes

Sisältöalue Ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistäminen
Kohderyhmät Toiminnanharjoittajat, viranomaiset, muut tahot
Julkaistu Ohje on julkaistu 17.3.2015 ja päivitetty 18.10.2017
Korvaa ohjeen Kuluttajaviraston ohjeet ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi (4/2004)

RATSASTUSPALVELUIDEN TURVALLISUUDEN EDISTÄMINEN

Johdanto

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes) on laatinut tämän ohjeen ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämiseksi. Ohjeessa annetaan tietoa kyseisiin kuluttajapalveluihin liittyvästä keskeisestä lainsäädännöstä, kuten kuluttajaturvallisuuslaista (920/2011, jäljempänä KuTuL), valtioneuvoston asetuksesta eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011, jäljempänä turvallisuusasiakirja-asetus) sekä valtioneuvoston asetuksesta kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista (613/2004, jäljempänä tietojenantoasetus). Ohje pohjautuu Kuluttajaviraston ohjeisiin 4/2004 ratsastuspalveluiden turvallisuuden edistämisestä. Tämä ohje korvaa kyseiset aikaisemmat ohjeet.

Vuoden 2012 alusta voimaan tulleen KuTuL:n mukaan kuluttajapalvelusta ei saa aiheutua vaaraa. Lain 11 §:n mukaan kuluttajapalvelun vaarallisuutta arvioitaessa huomiota voidaan kiinnittää muun muassa valvontaviranomaisen ohjeisiin ja suosituksiin. Valvontaviranomainen voi käyttää tätä ohjetta ratsastuspalveluiden vaatimustenmukaisuuden arvioinnin apuna.

Ohjeen tarkoituksena on lisätä ratsastuspalveluiden turvallisuutta ja tehostaa KuTuL:n mukaista turvallisuuden valvontaa sekä ennaltaehkäistä onnettomuuksia ja tapaturmia. Ohje on kohdistettu erityisesti toiminnanharjoittajille ja KuTuL:n mukaisille valvontaviranomaisille. Myös muut erityisviranomaiset ja tahot voivat käyttää ohjetta apunaan.

Ohje sisältää suoria lainauksia velvoittavasta lainsäädännöstä. Suorat lainaukset lainsäädännöstä esitetään kursivilla. Viranomaisohje ei ole oikeudelliselta luonteeltaan lainsäädännön tavoin sitova. Se kuvastaa Tukesin näkemystä siitä, miten kuluttajaturvallisuuslainsäädännön vaatimukset voidaan täyttää. Ohjeessa esitetyt näkemykset tarjoavat toiminnanharjoittajalle esimerkkejä ja vaihtoehtoja toimia turvallisesti. Toiminnanharjoittajan on mahdollista täyttää lainsäädännön vaatimukset myös muilla tavoin.

Lisätietoja

Toiminnanharjoittajan tulee tapauskohtaisesti harkita, miten ohje soveltuu yksittäistapauksessa omaan toimintaan. Kuluttajaturvallisuuslainsäädännön mukaan toiminnanharjoittaja vastaa aina toiminnan turvallisuudesta. Vastuu toiminnan vaatimustenmukaisuudesta on siten toiminnanharjoittajalla.

Ratsastuspalveluiden turvallisuus on osa palvelun laatua. Turvallisuus lisää myös asiakastyytyvyyttä.

Tämä ohje on tulostettavissa Tukesin verkkosivuilla **www.tukes.fi**. Ohjeeseen liittyvää lainsäädäntöä löytyy osoitteesta www.tukes.fi.

Pääjohtaja

Kimmo Peltonen

Johtaja

Tuiri Kerttula

Sisältö

Johdanto.....	1
Lisätietoja	2
1 Ohjeen soveltaminen	5
2 Peruskäsitteet.....	5
3 Ratsastuspalvelun kokonaisturvallisuus ja toiminnanharjoittajan huolellisuusvelvollisuus.....	8
4 Turvallisuusasiakirja	9
4.1 Yleistä	9
4.2 Sisältö	11
4.3 Riskien arviointi	12
4.4 Velvollisuus ilmoittaa viranomaisille vaaran aiheutumisesta	13
4.5 Onnettomuuskirjanpito.....	13
4.6 Turvallisuusasiakirjan läpikäyminen ja kertaaminen henkilökunnan kanssa	14
5 Osallistujat.....	14
5.1 Palvelusta annettavat tiedot	14
5.1.1 Palvelusta ennakkoon ja sen aikana annettavat tiedot.....	15
5.1.2 Palvelun markkinointi ja mainonta.....	17
5.2 Ennakkotiedot osallistujista.....	17
5.3 Lapset ja nuoret osallistujat	18
5.4 Eri kulttuureista tulevat osallistujat ja kielivaatimukset	19
5.5 Erityisryhmät	19
6 Henkilönsuojaimet ja muu ratsastajan varustautuminen	20
7 Henkilökunta	21
7.1 Henkilökunnalle asetettavat perusvaatimukset.....	21
7.2 Henkilökunnan ensiapu- ja pelastusvalmius	22
7.3 Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus.....	23
8 Häätätilannevalmius.....	24
8.1 Ensiapu- ja pelastusvalmius.....	24
8.2 Ensiapu- ja pelastusvälineet	25
8.3 Evakuointivalmius.....	25
8.4 Häätätilannevalmius vaelluksilla, retkillä ja leireillä.....	26
9 Rakennukset ja rakenteet.....	27
9.1 Yleistä	27
9.2 Rakennusten ja rakenteiden yleinen turvallisuus	28
9.3 Eläinsuojat	29
9.4 Aitaukset ja maneesit	30
9.5 Tallialueen ympäristö	30
10 Reitit ja yleisötilaisuudet	30
10.1 Reitit	30
10.2 Yleisötilaisuudet	32
11 Vuokraus ja alihankinta	32
12 Ratsastuspalvelun hevoset ja niiden soveltuvuus	33
13 Elintarviketurvallisuus	34
14 Luvat, ilmoitukset ja vakuutukset.....	34
15 Omavalvonnan määräaikaistarkastukset ja käyttötarkkailu	35

16 Kuluttajaturvallisuuslain mukainen valvonta	35
17 Lakeja, ohjeita ja suosituksia	36
17.1 Kuluttajaturvallisuuslainsäädäntö	36
17.2 Muita lakeja, asetuksia, päätöksiä ja määräyksiä.....	36
17.3 Ratsastukseen liittyvää materiaalia (muutamia esimerkkejä)	37
18 Standardit	38
Liite 1	39
Liite 2	43
Liite 3	44
Liite 4	45
Liite 5	46
Liite 6	48
Liite 7	49

1 Ohjeen soveltaminen

Tätä ohjetta sovelletaan ratsastustallien ja ratsastuspalveluiden sekä niihin rinnastettavien palveluiden turvallisuuden edistämiseksi ja arvioimiseksi KuTuL:n soveltamisalalla. KuTuL:a sovelletaan kaikkiin kuluttajapalveluihin, ellei niiden turvallisuudesta ole säädetty erityissääöksin, joissa edellytetään vähintään samaa turvallisuustasoa kuin KuTuL:ssa.

KuTuL:n soveltamisalan ulkopuolelle jäävät sellaiset kuluttajapalvelut, joita tarjoavat luonnolliset henkilöt muussa kuin elinkeinotoiminnassa. KuTuL:a ei myöskään sovelleta sellaisiin kuluttajapalveluihin, joita yhdistykset tai yhteisöt tarjoavat vain omille jäsenilleen muussa kuin elinkeinotoiminnassa. KuTuL:n soveltamisalasta, määritelmistä sekä toissijaisuudesta ja täydentävyydestä säädetään lain 2–4 ja 18 §:ssä.

Ohjeen soveltamisalaan kuuluvat esimerkiksi kentällä, maastossa ja muissa ympäristöissä tapahtuva ratsastaminen, ratsastuskoulut, poniravikoulut, ravileirit, tallitoiminta, erilaiset hevos- ja ratsastustapahtumat, henkilöille tarjottavat hevoskuljetukset sekä muu KuTuL:n mukainen hevosiin liittyvä toiminta. Ohjetta voidaan soveltaa myös karsinapaikkojen vuokraukseen.

Ohjetta sovelletaan erilaisiin kuluttajille tarjottaviin kilpailuihin sekä joukkoliikuntatapahtumiin. Ammattimaisissa kilpailutapahtumissa ohjetta sovelletaan kilpailujen katsojien ja tapahtuman välittömässä läheisyydessä olevien turvallisuuden varmistamiseksi. Ohjetta voidaan soveltuvin osin käyttää näiden tapahtumien turvallisuuden suunnittelussa ja arvioinnissa. Hevosiin liittymättömiin ratsastuspalveluiden ohessa tarjottaviin kuluttajapalveluihin voidaan soveltaa mm. Tukesin ohjetta ohjelmapalveluiden turvallisuuden edistämisestä.

2 Peruskäsitteet

Huoltosuunnitelma ja -päiväkirja: Asiakirja, jossa esitetään määräaikaishuoltoa ja -tarkastusta vaativat kohteet, kuten tilat, koneet, laitteet ja muut välineet. Huoltosuunnitelmaan kirjataan huoltojen ja tarkastusten ajankohdat. Huoltopäiväkirjassa dokumentoidaan mitä on tehty, milloin ja kenen toimesta. Huoltosuunnitelma ja -päiväkirja ovat keskeinen osa omavalvontaa.

Hyväksyttävä riski: Hevosen kanssa toimimiseen liittyy aina vaaroja ja mahdollisuus loukkaantua (esim. hevosen selästä putoaminen tai hevonen potkaisee asiakasta). Riski on hyväksyttävä, jos ratsastuspalvelussa on toteutettu tilanteeseen nähden tarkoituksenmukaiset toimet vaarojen poistamiseksi.

Ilmoitusvelvollisuus vaarallisesta kuluttajapalvelusta: Toiminnanharjoittajaa koskeva ilmoitusvelvollisuus valvontaviranomaiselle, jos toiminnanharjoittaja saa tietoonsa, että hänen tarjoamansa palvelu aiheuttaa vaaraa jonkun terveydelle tai omaisuudelle (esim. on tapahtunut onnettomuus tai vakava läheltä piti -tilanne). Ilmoitusvelvollisuudesta säädetään KuTuL 8 §:ssä. Velvollisuus koskee kaikkia toiminnanharjoittajia, palvelutyypistä riippumatta.

Kuluttajapalvelu: *Palvelu, joka on tarkoitettu käytettäväksi tai jota olennaisessa määrin käytetään yksityiseen kulutukseen (KuTuL 3 § 1 mom. 2. kohta). Kuluttajapalvelu voi olla kuluttajalle maksullinen tai maksuton.*

Käyttöpäiväkirja: Päiväkirja (esim. kalenteri), johon merkitään päivittäin muun muassa kävijöiden määrä, hevosiin liittyvät erityishuomiot, laitehäiriöt ja erikoistapahtumat. Käyttöpäiväkirjan täyttäminen on toiminnanharjoittajan päivittäistä omavalvontaa.

Läheltä piti -tilanne: Odottamaton tapahtuma, josta olisi voinut seurata onnettomuus. Tilanteeseen liittyvät eri tekijät ovat aiheuttaneet vaaran, mutta henkilö- ja omaisuusvahingoilta on välttytty.

Maastoratsastus: Ratsastusta maastossa, jolloin palveluun ei sisälly ruokailua eikä yöpymistä (Matkailun ohjelmapalvelujen normisto (MoNo) -raportti).

Omavalvonta: Omavalvonta kuuluu toiminnanharjoittajan huolellisuusvelvollisuuteen. Se on toiminnanharjoittajan itse suorittamaa palveluun kohdistuvaa valvontaa ja osa toiminnanharjoittajan turvallisuusjohtamis- ja laatu järjestelmää. Omavalvonnan tarkoituksena on tunnistaa ja hallita toimintaan liittyviä riskejä sekä varmistaa palvelun turvallisuus. Ratsastuspalvelun omavalvontaan kuuluvat turvallisuusasiakirja, onnettomuuskirjanpito, määräaikaistarkastukset (huoltosuunnitelman mukaan), käytötarkkailu (käyttöpäiväkirja), osallistujien ohjeistus sekä ilmoittaminen vaarallisesta kuluttajapalvelusta viranomaiselle.

Ohjattu ratsastuspalvelu: Kuluttajalle tarjottava palvelu, joka suoritetaan esimerkiksi ohjaajan, oppaan tai vastaavan valvonnassa, ohjauksessa tai seurannassa.

Omatoiminen ratsastuspalvelu: Kuluttajalle palveluna tarjottava omatoiminen ratsastuspalvelu, jonka toiminnanharjoittaja mahdollistaa ylläpitämällä toimintaan kuuluvaa tallia, reittiä, maneesia, aitauksia tms, jotka tarjotaan kuluttajan käyttöön ilman palvelun tarjoajan henkilökunnan osallistumista.

Onnettomuuskirjanpito: Onnettomuuskirjanpito on keskeinen osa turvallisuusasiakirjaa ja omavalvontaa sekä hyvä apuväline riskinarvioinnissa. Onnettomuuskirjanpito sisältää sekä asiakkaille että henkilökunnalle tapahtuneet onnettomuudet ja vakavat läheltä piti -tilanteet. Onnettomuuksien ja vaaratilanteiden kirjaaminen, syiden tutkiminen ja analysointi antaa pohjaa riskien arvioinnille sekä turvallisuusjärjestelmän ja -toiminnan kehittämiseksi.

Palvelun tarjoaja: Luonnollinen henkilö taikka julkinen tai yksityinen oikeushenkilö, joka suorittaa, pitää kaupan, tarjoaa, myy tai muutoin luovuttaa tai välittää kuluttajapalveluja (KuTuL 3 § 1 mom. 4. kohta). Palvelun tarjoaja vastaa palvelun tuottamisesta kyseisessä kohteessa ja voi olla esimerkiksi yksityinen henkilö, yritys, kunta, rekisteröity yhdistys tai seurakunta. Palvelun tarjoajasta voidaan käyttää myös nimitystä toiminnanharjoittaja. *Palvelun tarjoajalla ei kuitenkaan tarkoiteta luonnollista henkilöä, joka ... tarjoaa palvelua ... muussa kuin elinkeinotoiminnassa eikä yhdistystä tai muuta yhteisöä siltä osin kuin se tarjoaa palveluja jäsenilleen muussa kuin elinkeinotoiminnassa (KuTuL 3 § 2 ja 3 mom.).*

Palvelun tarjoaja (kiertävä): Kiertävää palvelun tarjoajaa ei ole määritelty lainsäädännössä. Kuluttajaturvallisuusvalvonnassa sillä tarkoitetaan toiminnanharjoittajaa, joka tarjoaa palveluaan vuoron perään usealla eri alueella. Kiertävällä palvelun tarjoajalla ei tarkoiteta sellaisia toimijoita, jotka tarjoavat toistuvasti yhdessä ja samassa paikassa palveluaan kerran vuodessa. Kiertävää palvelun tarjoamista ei myöskään ole sellaisen ratsastuspalvelun tarjoaminen, jonka aikana käydään hetkittäin toisen kunnan alueella.

Palvelun välittäjä: Palvelun välittäjänä pidetään tahoa, joka tarjoaa kuluttajille esimerkiksi useiden eri palvelun tarjoajien tuottamista aktiviteeteista koottuja paketteja. Palvelun välittäjän vastuulla on varmistaa, että alihankkijoiden toteuttama palvelukokonaisuus on turvallinen. Välittäjä ei ole velvollinen laatimaan KuTuL 7 §:n mukaista turvallisuusasiakirjaa, ellei se itse tuota ilmoitusvelvollisuuden piirissä olevaa palvelua. Välittäjän on kuitenkin varmistettava, että alihankkijat noudattavat lainsäädännön vaatimuksia. Välittäjä voi olla esimerkiksi matkailupaketin kokoava matkatoimisto tai hotelli.

Pelastussuunnitelma: Pelastustoimen lainsäädännön [pelastuslaki (379/2011) 15 ja 16 § sekä pelastustoimi-asetus (407/2011) 1, 2 ja 3 §] edellyttämä pelastussuunnitelma. Kuluttajaturvallisuuslainsäädännön edellyttämä turvallisuusasiakirja voidaan yhdistää pelastussuunnitelmaan, jos se on tarkoituksenmukaista. Yhdistetyn asiakirjan on täytettävä molempien lainsäädäntöjen vaatimukset.

Ratsastuspalvelu: Ratsastuspalvelua ei ole määritelty lainsäädännössä. Ratsastuspalveluksi katsotaan ohjattu tai omatoiminen hevosten, ponien tms. kanssa tapahtuva toiminta tai toiminnan seuraaminen. Toiminta voi tapahtua luonnossa tai rakennetussa ympäristössä.

Ratsastusretki: Ratsastusta maastossa, jolloin palvelu sisältää ruokailun, mutta ei yöpymistä (Matkailun ohjelmapalvelujen normisto (MoNo) -raportti).

Riski: Riski koostuu tapahtuman todennäköisyyden ja seurausten vakavuuden tulosta. Riski on sitä suurempi, mitä suurempi on onnettomuuden tapahtumistodennäköisyys ja mitä vakavammat tapahtuneen onnettomuuden aiheuttamat seurausvaikutukset ovat (HE 99/2010 vp).

Riskien arviointi: Riskinarvioinnissa arvioidaan epäsuotuisan tapahtuman esiintymistodennäköisyys ja sen seurausten vakavuusaste (HE 99/2010 vp). Riskien arviointi on osa KuTuL 5 §:n mukaista toiminnanharjoittajan huolellisuusvelvollisuutta. *Riskinarvioinnilla* tarkoitetaan *vaarojen tunnistamista sekä riskien suuruuden määrittämistä ja niiden merkityksen arvioimista turvallisuudelle* (KuTuL 3 § 1 mom. 6. kohta). Riskien arviointi on laaja-alaista ja järjestelmällistä vaarojen, terveyshaittojen ja muiden epäsuotuisien tapahtumien tunnistamista sekä riskien suuruuden määrittämistä ja niiden merkityksen arvioimista turvallisuudelle, terveydelle ja omaisuudelle.

Toiminnanharjoittaja: *toiminnanharjoittajalla* tarkoitetaan kuluttajaturvallisuuslaissa *tavaran luovuttajaa ja palvelun tarjoajaa* (KuTuL 3 § 1 mom. 5. kohta).

Turvallisuus: Kuluttajapalvelu ei saa olla KuTuL 10 §:ssä tarkoitettulla tavalla vaarallinen kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. Ratsastuspalvelusta ei saa aiheutua vaaraa tai haittaa palvelun asiakkaalle eikä sen vaikutuspiirissä oleville muille henkilöille, kuten sivullisille ja ohikulkijoille. Toiminta on turvallista, jos siihen liittyvät riskit ovat hyväksyttävissä. Turvallisuudella tarkoitetaan kokonaisvaltaista fyysistä ja psyykkistä turvallisuutta siten, ettei kenellekään aiheudu loukkaantumisen, sairastumisen tai vammautumisen vaaraa.

Turvallisuusasiakirja: KuTuL 7 §:ssä veloitetaan 7 §:ssä mainitut toiminnanharjoittajat laatimaan kirjallinen turvallisuusasiakirja (suositeltavaa myös muille toiminnanharjoittajille). Turvallisuusasiakirja on toiminnanharjoittajan työkalu palveluun liittyvien turvallisuusasioiden järjestämisessä ja kirjaamisessa sekä keskeinen osa omavalvontaa. Turvallisuusasiakirjan tulee sisältää *suunnitelman vaarojen tunnistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi sekä niistä tiedottamiseksi palvelun tarjoamisessa mukana oleville* (KuTuL 7 § 1 mom.). Turvallisuusasiakirjan sisällöstä on säädetty tarkemmin turvallisuusasiakirja-asetuksessa (1110/2011).

Turvallisuussuunnitelma: Kuluttajaturvallisuusvalvonnassa turvallisuussuunnitelmalla tarkoitetaan toiminnanharjoittajan laatimia ohjeita yksittäisten toimintojen ja suorituspaikkojen turvalliseen toimintaan. Turvallisuussuunnitelmat on sisällytettävä turvallisuusasiakirjaan.

Vaara: Vaara ja riski ovat eri asioita. Kuluttajapalveluissa vaara koostuu kuluttajan tai kuluttajaan rinnastettavan henkilön taikka palvelun vaikutuspiirissä olevan muun henkilön terveyteen tai omaisuuteen kohdistuvista tekijöistä. Vaaran suuruus eli mahdollisen onnettomuuden seurausvaikutukset ovat riippuvaisia muun muassa siitä, kuinka paljon ihmisiä tai omaisuutta on vaarassa onnettomuuden tapahtuessa ja miten vakavia seuraukset ovat (HE 99/2010 vp). Kuluttajaturvallisuuslaissa terveydelle ja omaisuudelle vaarallisena pidettäviä tekijöitä on esitetty lain 10 §:ssä.

Vaellusratsastus: Ratsastusta maastossa, jolloin palvelu sisältää ruokailun ja yöpymisen.

3 Ratsastuspalvelun kokonaisturvallisuus ja toiminnanharjoittajan huolellisuusvelvollisuus

Ratsastuspalvelu tai siihen osallistuminen ei saa olla KuTuL 10 §:ssä tarkoitetulla tavalla vaarallinen kenenkään terveydelle tai omaisuudelle. *Terveydelle vaarallisena pidetään ... kuluttajapalvelua, joka suorittamistapaansa liittyvän vian tai puutteellisuuden tai palvelussa käytettävän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevan vian tai puutteellisuuden taikka palvelusta annettujen totuudenvastaisten, harhaanjohtavien tai puutteellisten tietojen vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle* (KuTuL 10 § 1 mom. 2. kohta). *Omaisuudelle vaarallisena pidetään ... kuluttajapalvelua, joka voi edellä mainittujen seikkojen vuoksi vahingoittaa omaisuutta* (KuTuL 10 § 2 mom.).

Toiminnanharjoittajan on tunnettava palvelunsa ja hänellä tulee olla riittävä koulutus, kokemus ja osaaminen ratsastuspalvelun järjestämiseksi turvallisesti. KuTuL 5 §:ssä säädetty huolellisuusvelvollisuus koskee kaikkia toiminnanharjoittajia. Toiminnanharjoittaja vastaa ratsastuspalvelun turvallisuudesta koko palvelun ajan (esim. tallialue, ratsastusreitti ja leiritoiminta). Hänellä on velvollisuus estää tai keskeyttää ratsastuspalvelu, jos siitä aiheutuu vaaraa kuluttajan turvallisuudelle.

Toiminnanharjoittajan on varauduttava riskeihin toimintansa luonteen ja laajuuden edellyttämällä tavalla. Lain mukaan *toiminnanharjoittajan on olosuhteiden vaatiman huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla varmistauduttava siitä, että kulutustavarasta tai kuluttajapalvelusta ei aiheudu vaaraa kenenkään terveydelle tai omaisuudelle* (KuTuL 5 §). Lisäksi huolellisuusvelvollisuuteen kuuluu, että *toiminnanharjoittajalla on oltava riittävät ja oikeat tiedot kulutustavarasta ja kuluttajapalvelusta, ja hänen on arvioitava niihin liittyvät riskit* (KuTuL 5 §).

Ratsastuspalvelun on oltava joka hetki turvallista sekä valvottavissa. Turvallisuuden kannalta merkittäviä seikkoja ovat osallistujaryhmä (esim. lapset, aloittelijat tai liikuntarajoitteiset henkilöt) sekä asiakkaiden lukumäärä. Turvallisuusasiakirja-asetuksen mukaan toiminnanharjoittajan on etukäteen arvioitava ratsastuspalveluun yhtäaikaaisesti osallistuvien asiakkaiden enimmäismäärä eri toiminnoissa (esim. kenttä, maneesi, maasto, leiri tai vaellus). Toiminnanharjoittajan on myös etukäteen selvitettävä turvallisuuden kannalta tarpeelliset ikä-

, taito-, kunto-, kokemus- tai muut vaatimukset ja rajoitukset (esim. ikä- ja pituusrajoitus). Kyseiset tiedot merkitään turvallisuusasiakirjaan.

Ratsastuspalvelussa käytettävät hevoset ovat keskeinen tekijä turvallisuuden kannalta. Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä palvelussa käytettävät eläimet. Eri toiminnoissa tulee käyttää kyseiseen toimintaan soveltuvia sekä tehtäväänsä koulutettuja hevosia (esim. ratsuhevonen, islanninhevonen tai poni). Toiminnanharjoittajan on minimoitava riski siitä, että hevonen aiheuttaa vaaraa ihmisille tai muille hevosille. Hevosten kanssa toimimiseen ja ratsastukseen liittyy kuitenkin aina vaaroja ja mahdollisuus loukkaantua (esim. putoaminen hevosen selästä), koska kyseessä on eläin. Hevosten hoidossa tulee huomioida eläinsuojelu ja hyvät hevostaidot.

Palvelun tarjoamiselle ja suorittamiselle on määriteltävä olosuhterajoitukset huomioiden vallitsevat maasto-, ympäristö- ja sääolosuhteet sekä ohjaajien lukumäärä. Jos toiminta ei ole turvallista, ei palvelua tule tarjota (esim. ukkonen tai huonot valaistusolosuhteet). Toiminnanharjoittajalla tulee myös olla selkeät toimintaohjeet sen varalle, että olosuhteet muuttuvat palvelun aikana (esim. sumu ja kova sade). Lisäksi osallistujien hyvinvointia tulee tarkkailla aktiviteetin aikana esimerkiksi hypotermian, lämpöuupumisen, paleltumisen, väsymisen, sairastumisen tai pelkotilojen varalta. Olosuhterajoitukset ja toimintaohjeet olosuhteiden muuttuessa tulee merkitä turvallisuusasiakirjaan ja niiden tulee olla koko henkilökunnan tiedossa.

Huolellisuusvelvollisuuteen sisältyy velvollisuus varmistua ratsastuspalvelussa käytettävien tilojen, rakenteiden, rakennusten, laitteiden, koneiden, reittien, varusteiden, henkilönsuojainten ja muun tarpeiston turvallisuudesta. Suorituksen aikana osallistujien ja henkilökunnan tulee käyttää tarvittavia ja hyväksytyjä turvallisuusvarusteita ja henkilönsuojaimia. Ennen toiminnan aloittamista toiminnanharjoittajan on varmistettava, että osallistujilla on toiminnan edellyttämät suojaimet sekä asianmukainen varustus ja vaatetus.

Toiminnanharjoittajan tulee huolellisuusvelvollisuuden mukaisesti ja osana riskien arviointia määrittää selkeä raja päihteiden käytön suhteen. Hevosilla ratsastaminen tai hevosten hoitaminen päihteiden vaikutuksen alaisena lisää onnettomuusvaaraa. Jos päihteiden käyttö on ehdottomasti kiellettyä, siitä tulee ilmoittaa selkeästi esimerkiksi osallistumismaksun yhteydessä ja etukäteen jaettavissa ennakkotiedoissa, jotta asia ei tule asiakkaille yllätyksenä. Päihteiden käytöstä on hyvä mainita myös sopimusehdoissa.

Huolellisuusvelvollisuus koskee myös ratsastuspalveluiden välittäjiä. Heillä on velvollisuus varmistaa, että välitettävät kuluttajapalvelut ovat turvallisia ja että alihankkijat noudattavat lainsäädännön vaatimuksia.

4 Turvallisuusasiakirja

4.1 Yleistä

Toiminnanharjoittaja, joka tarjoaa Kuluttajaturvallisuuslain 7 §:ssä mainittua palvelua, on velvollinen laatimaan toimintaansa koskevan kirjallisen turvallisuusasiakirjan. Turvallisuusasiakirjan laatimisvelvollisuus on sillä toiminnanharjoittajalla, joka toteuttaa tai suorittaa kyseisen palvelun. Turvallisuusasiakirja täytyy olla laadittuna ennen palvelun tarjoamisen aloittamista.

Kirjallisen turvallisuusasiakirjan laatimiselvöllisyys koskee myös sellaisia toiminnanharjoittajia, jotka ovat aloittaneet palvelun tarjoamisen ennen KuTuL:n voimaantuloa. Näistä palveluista on tullut olla laadittuna turvallisuusasiakirja 1.7.2012 mennessä.

Turvallisuusasiakirjan tarkoituksena on olla yksinkertainen ja helppokäyttöinen väline ohjaamaan toiminnanharjoittajaa turvallisuusnäkökohtien huomioon ottamisessa käytännön toiminnassa. Turvallisuusasiakirjan tulee sisältää suunnitelman vaarojen tunnistamiseksi ja riskien hallitsemiseksi sekä niistä tiedottamiseksi palvelun tarjoamisessa mukana oleville (KuTuL 7 § 1 mom.). Turvallisuusasiakirjassa on otettava huomioon palvelun luonne ja toiminnan laajuus (KuTuL 7 § 4 mom.). Turvallisuusasiakirjan sisällöstä on säädetty tarkemmin turvallisuusasiakirja-asetuksessa.

Toiminnanharjoittajan tulee tehdä turvallisuusasiakirjasta omaan toimintaansa ja toimintaympäristöönsä sopeva. Turvallisuusasiakirjaan sisällytetään vain sellaiset asiat, joita kyseessä oleva toiminta edellyttää. Asiakirjan laajuus määritetään tarjottavien palveluiden mukaan. Ulkopuolisen asiantuntijan käyttäminen apuna turvallisuusasiakirjan laadinnassa on mahdollista, jos asiakirjan laatiminen edellyttää jossain kohtaa erityisasiantuntijan näkemystä. Viime kädessä toiminnanharjoittaja tuntee itse parhaiten palvelunsa ja vastaa sekä palvelun turvallisuusjärjestelystä että turvallisuusasiakirjan sisällöstä.

Turvallisuusasiakirjan tulee kattaa ratsastuspalvelutoiminta kokonaisuudessaan. *Palvelun tarjoaja, joka tarjoaa monenlaisia palveluja taikka samaa palvelua useassa paikassa* (esim. useita aktiviteetteja tarjoavat ratsastuspalveluyrittäjät), voi laatia palveluille yhteisen turvallisuusasiakirjan, jossa tarpeen mukaan esitetään palvelun turvallisuusasioihin liittyvät erityispiirteet (KuTuL 7 § 3 mom.). Tällöin turvallisuusasiakirjan tulee sisältää eri palveluita tai useita paikkoja koskevat osiot ja niissä on tarpeen mukaan esitettävä kunkin palvelun tai paikan kannalta turvallisuuteen liittyvät asiat. Yhteinen turvallisuusasiakirja ei saa heikentää turvallisuussuunnittelun yksityiskohtaisuutta, tasoa, laatua, käytäntöön viemistä tai tietojen ajantasaisuutta verrattuna siihen, että kustakin palvelusta tai paikasta olisi laadittu oma turvallisuusasiakirja. Jos ratsastuspalvelu koostuu useammasta toiminnasta tai suorituspaikasta, voi olla tarpeen laatia turvallisuusasiakirjan liitteeksi kirjalliset ohjeet (ns. turvallisuussuunnitelmat) yksittäisten toimintokokonaisuuksien osalta (esimerkiksi koskien ratsastamista maastossa, yleisötilaisuuksia tms).

Jos samaa palvelua varten on muun lain nojalla laadittava pelastus-, valmius- tai muu vastaava suunnitelma, ... turvallisuusasiakirjaa ei tarvitse laatia, vaan turvallisuusasiakirjassa selvitettäviä tietoja vastaavat tiedot voidaan koota muun lain nojalla laadittavaan suunnitelmaan (KuTuL 7 § 2 mom.). Esimerkiksi pelastustoimen lainsäädännössä edellytetään, että toiminnanharjoittaja laatii pelastussuunnitelman. Kattavasti laaditussa pelastussuunnitelmassa käsitellään monilta osin samoja asioita kuin turvallisuusasiakirjassa. Nämä turvallisuuteen liittyvät suunnitelmat voi olla tarkoituksenmukaista yhdistää. Toiminnanharjoittajan on kuitenkin varmistuttava siitä, että turvallisuusasiakirja täyttää sille kuluttajaturvallisuuslainsäädännössä asetetut vaatimukset myös silloin, kun se on yhdistetty muun lainsäädännön mukaiseen pelastus-, valmius- tai muuhun vastaavaan suunnitelmaan. Hyvänä menettelynä on kirjata tällaiseen yhdistettyyn asiakirjaan ylös kaikki säädökset, joiden vuoksi se on laadittu.

Turvallisuusasiakirja on pidettävä ajan tasalla (KuTuL 7 § 4 mom.), joten sitä on päivitettävä olosuhteissa tapahtuvien muutosten myötä. Päivittämistä vaativia muutoksia ovat muun muassa uudet suoritus- ja toimintapaikat sekä toimitilat, uudet laitteet ja koneet sekä toimintatapojen muutokset. *Turvallisuusasiakirja on näytettävä ja toimitettava valvontaviranomaiselle tämän sitä pyytäessä* (KuTuL 7 § 6 mom.).

Vaellus- tai maastoratsastuksen taikka ratsastusleirin ollessa kyseessä on suositeltavaa laatia turvallisuusasiakirjan liitteeksi erillinen turvallisuussuunnitelma, jossa käsitellään kutakin toimintaa erikseen. Esimerkki turvallisuussuunnitelman sisällöstä ja siinä huomioitavista seikoista on liitteessä 2.

4.2 Sisältö

Turvallisuusasiakirja-asetuksen mukaan:

1 §

Turvallisuusasiakirja on laadittava siten, että se on riittävän kattava ja yksityiskohtainen ottaen huomioon toiminnan luonne ja laajuus.

2 §

Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä, jollei se ole erityisestä syystä kohteena olevan palvelun osalta tarpeellista:

- 1) palvelun tarjoajan nimi, kotipaikka ja yhteystiedot;
- 2) turvallisuusasioista vastaavat;
- 3) ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden mahdolliset seuraukset;
- 4) toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi;
- 5) ohjeet erilaisia 3 kohdan mukaisesti ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten;
- 6) palvelun tarjoamisessa mukana olevien turvallisuusasioihin liittyvä perehdyttäminen ja kouluttaminen sekä mahdolliset pätevyys- ja koulutusvaatimukset;
- 7) palvelussa käytettävät tilat, rakenteet, välineet, reitit, eläimet, henkilönsuojaimet ja muu tarpeisto sekä niitä ja niiden huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset;
- 8) palvelun tarjoamiseen liittyvät olosuhderajoitukset;
- 9) palvelun suurin mahdollinen turvallinen asiakasmäärä eri olosuhteissa sekä palveluun osallistuvien terveydentilaa, fyysistä kuntoa, kokemusta, koulutusta ja muita vastaavia seikkoja koskevat vaatimukset;
- 10) palvelun vaikutuspiirissä olevien muiden kuin asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi tarpeelliset toimenpiteet;
- 11) miten erilaiset onnettomuus-, vaara-, ja vahinkotilanteet kirjataan ja miten näin kerättyä tietoa käytetään hyväksi turvallisuustoiminnan kehittämisessä;
- 12) menettely kuluttajaturvallisuuslain 8 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi;
- 13) miten suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan palvelun tarjoamisessa mukana olevien tietoon;
- 14) mitä kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (613/2004) säädettyjä tietoja annetaan palveluun osallistuville ja palvelun vaikutuspiirissä oleville ja miten nämä tiedot annetaan.

Turvallisuusasiakirjassa on tarpeen mukaan otettava huomioon myös kohteen tai sen rakenteen tavanomaisesta poikkeava käyttö.

Turvallisuusasiakirjassa on kuitenkin aina selvitettävä ... ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden mahdolliset seuraukset sekä ohjeet kyseisiä ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten (turvallisuusasia-

kirja-asetus 2 § 1 mom. 3. ja 5. kohta). Lisäksi *turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä ... toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi* (turvallisuusasiakirja-asetus2 § 1 mom. 4. kohta). Erilaisten hätätilanteiden varalle tulee siten olla kirjalliset toimintaohjeet.

Esimerkki turvallisuusasiakirjan sisällöstä ja siinä huomioitavista seikoista on liitteessä 1. Ohje turvallisuusasiakirjan laatimiseksi löytyy myös Tukesin verkkosivuilta osoitteesta www.tukes.fi.

4.3 Riskien arviointi

Kattava riskinarviointi on turvallisuussuunnittelun lähtökohta. Se edellyttää toimintaan liittyvien vaarojen tunnistamista ja suunnitelmaa riskien hallitsemiseksi sekä niistä tiedottamiseksi palvelun tarjoamisessa mukana oleville. Kirjallinen riskien arviointi tulee sisällyttää turvallisuusasiakirjaan.

Toiminnanharjoittajan on huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti tunnettava ja arvioitava ratsastuspalveluihin liittyvät riskit ja varauduttava niihin (esim. mitä vaaroja liittyy hevosten kanssa toimimiseen ja miten riski voidaan minimoida). Riskien arvioinnissa voidaan käyttää apuna KuTuL 11 §:ssä lueteltuja kuluttajapalvelun vaarallisuuden arvioinnissa käytettäviä perusteita (yhdenmukaistetut standardit, joita koskeva viittaus on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, muut kansainväliset tai kansalliset standardit, Euroopan komission suosituksen, valvontaviranomaisten ohjeet ja suositukset, käytännönsäännöt sekä nykyinen tieto ja tekniikka).

Riskien arvioinnissa ja hallinnassa:

- tunnistetaan mitä vaaroja toimintaan liittyy, missä tilanteissa vaaroja voi esiintyä ja millaisia tapaturmia tai onnettomuuksia toiminnassa voi tapahtua (esim. putoaminen hevosen selästä tai hevosen säikähtäminen),
- arvioidaan vaaran esiintymisen todennäköisyys (epätodennäköinen, mahdollinen tai todennäköinen) ja seuraus (vähäinen, haitallinen tai vakava, esim. mustelma, luun murtuminen tai pysyvä vamma/kuolema),
- toteutetaan toimenpiteet vaarojen poistamiseksi, riskien pienentämiseksi sekä tapaturmien ja onnettomuuksien ennaltaehkäisemiseksi (esim. maneesin ja reittien kunnosta huolehtiminen) sekä
- varaudutaan mahdollisiin onnettomuustilanteisiin ja luodaan valmiudet toimia erilaisissa hätätilanteissa.

Riskien arvioinnin avulla voidaan suunnitelmallisesti ennaltaehkäistä mahdollisten tapaturmien ja onnettomuuksien syntymistä. Toiminnanharjoittajan itse suorittama riskien arviointi auttaa tunnistamaan toiminnan turvallisuuden kannalta merkitykselliset asiat ja kehittämään palvelun kokonaisturvallisuutta sekä turvallisuushakuista toimintatapaa.

4.4 Velvollisuus ilmoittaa viranomaisille vaaran aiheutumisesta

Kaikkia toiminnanharjoittajia koskee KuTuL 8 §:ssä säädetty ilmoitusvelvollisuus, jos palvelusta havaitaan aiheutuvan vaaraa. *Jos toiminnanharjoittaja saa tietoonsa ..., että ... kuluttajapalvelusta aiheutuu vaaraa jonkun terveydelle tai omaisuudelle* (esim. on tapahtunut onnettomuus, vakava vaaratilanne tai läheltä piti -tilanne), hänen on ilmoitettava tästä välittömästi Turvallisuus- ja kemikaalivirastolle. *Toiminnanharjoittajan on samalla ilmoitettava, mihin vaaran poistamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin hän on jo ryhtynyt vaaran takia* (KuTuL 8 § 1 mom.).

Vaarasta ilmoittaminen on sekä toiminnanharjoittajien että valvontaviranomaisten etu. Ilmoitusten ja tapausraporttien perusteella valvontaviranomaiset saavat tietoa vaarallisista kuluttajapalveluista ja voivat varmistua, että toiminnanharjoittaja on tehnyt tarvittavat toimenpiteet vaaran poistamiseksi. Lisäksi ilmoitusten ansiosta palveluiden turvallisuuden parantamiseen voidaan vaikuttaa muun muassa laatimalla alakohtaisia turvallisuusohjeita.

Lisäksi muissa säännöksissä asetetaan toiminnanharjoittajalle erilaisia ilmoitusvelvollisuuksia. Esimerkiksi lain työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/200) mukaan työnantajan tulee ilmoittaa työntekijälle tapahtuneet vakavat onnettomuudet työsuojeluviranomaiselle ja poliisille.

4.5 Onnettomuuskirjanpito

Toiminnanharjoittajan on pidettävä onnettomuuskirjanpitoa, joka sisältää tapahtuneiden onnettomuuksien lisäksi vakavat läheltä piti -tilanteet. Onnettomuuskirjanpitoon kirjataan myös sellaiset tapahtuneet vaaratilanteet, joista ei tarvitse tehdä KuTuL 8 §:n mukaista ilmoitusta valvontaviranomaiselle. Onnettomuuskirjanpito on osa turvallisuusasiakirjaa sekä toiminnanharjoittajan omavalvontaa.

Turvallisuusasiakirja-asetuksen mukaan *turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä ... miten erilaiset onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteet kirjataan ja miten näin kerättyä tietoa käytetään hyväksi turvallisuustoiminnan kehittämiseksi* (turvallisuusasiakirja-asetus 2 § 1 mom. 11. kohta). Onnettomuuksien ja niiden syiden tutkinta ja analysointi antaa pohjaa riskien arvioinnille sekä ratsastuspalveluiden turvallisuusjärjestelmän ja -toiminnan kehittämiseksi.

Onnettomuuskirjanpito auttaa toiminnanharjoittajaa edistämään omaa liiketoimintaansa sekä helpottaa lisätietojen antamisessa, jos onnettomuutta täytyy selvittää jälkikäteen. Onnettomuuskirjanpidon kautta tiedot ovat myös tarvittaessa viranomaisten ja vakuutusyhtiöiden saatavilla. Viranomainen voi pyytää onnettomuuskirjanpidon nähtäväkseen muun muassa tarkastuksen yhteydessä.

Apuna onnettomuuksien dokumentoinnissa voidaan käyttää tapausilmoituslomaketta, johon merkitään sekä asiakkaille että työntekijöille tapahtuneet onnettomuudet ja läheltä piti -tilanteet sekä niiden seuraukset. Toiminnanharjoittaja voi itse laatia tapausilmoituslomakkeen, johon merkitään muun muassa tietoja vahingoittuneesta, itse vahinkoon liittyvät tiedot (aika, paikka ja vamman aiheuttaja), vamman laatu, tiedot vahingon tapahtumisesta ja syistä sekä tapahtuman jälkeiset parannus- ja korjaustoimenpiteet.

Toiminnanharjoittajan tulee ohjeistaa kaikkia palvelun tarjoamisessa mukana olevia pitämään kirjaa onnettomuuksista. Toiminnanharjoittajan tulee huolellisuusvelvollisuutensa nojalla seurata jatkuvasti turvallisuustilannetta kirjausten tai lomakkeiden tietojen perusteella ja ryhtyä toimenpiteisiin heti, jos siihen on aihetta. Oma-valvonnassa on keskeistä seurata onnettomuuskirjanpitoa säännöllisesti ja havainnoida vaaranpaikkoja, joissa tapahtuu usein samantyyppisiä onnettomuuksia.

Esimerkki tapausilmoituslomakkeesta on liitteessä 5.

4.6 Turvallisuusasiakirjan läpikäyminen ja kertaaminen henkilökunnan kanssa

Palvelun tarjoajan on varmistauduttava siitä, että kaikki palvelun tarjoamisessa mukana olevat tuntevat turvallisuusasiakirjan sisällön (KuTuL 7 § 5 mom.). Turvallisuusasiakirja tulee käydä läpi jokaisen henkilökuntaan kuuluvan, myös mahdollisten sijaisten sekä kausi- ja vapaaehtoistyöntekijöiden, kanssa. On suositeltavaa, että jokainen henkilökuntaan kuuluva varmentaa turvallisuusasiakirjan sisällön ymmärtämisen päivätyllä allekirjoituksellaan.

Turvallisuusasiakirja tulee säilyttää helposti löydettävässä paikassa ja henkilökunnan on syytä tietää sen sijainti. *Tarvittaessa palvelun tarjoajan on järjestettävä palvelun tarjoamisessa mukana oleville koulutusta (KuTuL 7 § 5 mom.).* Huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti toiminnanharjoittajan tulee kerrata henkilökunnalle turvallisuusasiakirjan sisältö säännöllisesti, jotta henkilökunta osaa sen mukaisen toiminnan. Myös koulutuksista ja kertauksista on hyvä pitää kirjaa, ja merkitä turvallisuusasiakirjaan niissä mukana olleet henkilöt sekä päivämäärät.

5 Osallistujat

5.1 Palvelusta annettavat tiedot

Toiminnanharjoittajan on selkeällä ja ymmärrettävällä tavalla annettava palveluun osallistuville kaikki tarvittavat tiedot, jotta he pystyvät arvioimaan kuluttajapalveluihin liittyvät vaarat (KuTuL 9 § 1 mom.). Toiminnanharjoittajan on kerrottava palveluun liittyvän vaaran torjumisen ja ehkäisemisen kannalta tarpeelliset käyttö- ja toimintaohjeet sekä varoitukset ja muut vastaavat tiedot. Tiedot eivät saa olla turvallisuuden kannalta totuudenvastaisia, harhaanjohtavia tai puutteellisia.

Tietojen antamisesta säädetään tarkemmin tietojenantoasetuksessa. Tietojenantoasetuksen 10 §:ssä säädetään kuluttajapalvelusta terveydelle tai omaisuudelle aiheutuvan vaaran torjumiseksi tarpeellisten ennakkotietojen antamisesta. Säännöksen mukaan tällaisia tietoja ovat muun muassa:

- palvelun vaatavuustaso,

- kuluttajan terveydentilaa ja muita henkilökohtaisia ominaisuuksia koskevat vaatimukset ja rajoitukset (esim. ikä- ja pituusrajoitukset),
- tarpeellinen valmistautuminen palveluun sekä vaadittava ennako-osaaminen tai taitotaso,
- varusteet, jotka asiakkaan tulee itse ottaa mukaan (esim. asianmukainen vaatetus) sekä mahdolliset rajoitukset asiakkaan omien varusteiden käyttämiseen,
- tiedot sellaisista seikoista, joiden voidaan arvioida olevan merkityksellisiä asiakkaan terveyden kannalta tai joiden muutoin voidaan olettaa merkittävästi vaikuttavan asiakkaan haluun osallistua palveluun,
- tarpeelliset toiminta- ja käyttäytymisohjeet palvelun suorittamisen aikana,
- opastus tarvittavien henkilönsuojaimien käyttämiseen (esim. ratsastuskypärä),
- toimintaohjeet, hätätilanneohjeet ja ohjeet toiminnan keskeyttämiseksi,
- turvallisuudesta vastaava henkilö tai henkilöstö.

Tietojenantoasetuksen 11 §:ssä puolestaan säädetään tietojen selkeydestä ja ymmärrettävyydestä. Tietoja annettaessa *on otettava huomioon kuluttajien perehtyneisyys kysymyksessä olevaan palvelukseen, kyky omaksua ohjeita sekä tarvittaessa palvelukseen osallistuvien erityisryhmien tarpeet* (tietojenantoasetus 11 § 1 mom.). Eryistä huomiota on kiinnitettävä muun muassa nuoren tai kokemattoman henkilön ohjeistamiseen.

Toiminnanharjoittajan on huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti tunnettava palvelunsa ja pystyttävä arvioimaan, mitkä tiedot ovat tarpeellisia asiakkaiden turvallisuuden kannalta. Tarjolla olevat palvelut ja olosuhteet tulee kuvata asiakkaille niin hyvin, että he pystyvät arvioimaan oman kykynsä ja mahdollisuutensa niiden käyttämiseen. Toiminnanharjoittaja vastaa siitä, että kuluttajille annetaan kaikki turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot ja että he ovat tietoisia palveluun sisältyvistä riskeistä. Turvallisuusasiakirjaan on merkittävä, mitä tietoja annetaan palveluun osallistuville sekä muille palvelun vaikutuspiirissä oleville ja miten kyseiset tiedot annetaan.

KuTuL 10 §:n mukaisessa vaaraa aiheuttavan kuluttajapalvelun määritelmässä totuudenvastaisilla, harhaanjohtavilla ja puutteellisilla tiedoilla on valvontakäytännössä katsottu tarkoitettavan sekä palvelun markkinoinnissa, mainonnassa ja ostotapahtuman yhteydessä että palvelusta osallistujille etukäteen ja palvelun aikana annettuja tietoja. Toiminnanharjoittajan on varmistettava, ettei missään palvelun tarjoamisen vaiheessa annetuista tiedoista tai tietojen antamatta jättämisestä aiheudu vaaraa.

Tämän ohjeen lisäksi Tukes on laatinut ohjeen kulutustavaroista ja kuluttajapalveluista annettavista tiedoista, jossa käsitellään laajemmin kuluttajapalveluista annettavia tietoja.

5.1.1 Palvelusta ennakkoon ja sen aikana annettavat tiedot

Ennen ratsastuspalvelun tarjoamista henkilökunnan tulee varmistaa, että kaikki osallistujat ovat saaneet ja ymmärtäneet annetut ohjeet ja säännöt sekä toimintaohjeet mahdollisia hätä- ja ongelmatilanteita varten. Tämä tarkoittaa varmistautumista siitä, että osallistujat osaavat toimia ohjeiden mukaisesti. Hyvänä menettelynä pidetään, että ohjeet ja muut säännöt ovat selvästi esillä sellaisessa paikassa, että ne ovat helposti nähtävissä ja osallistuja voi tutustua niihin ennen palvelua sekä sen aikana (esim. kirjallisesti tai kuvin varoitus- tai opastauluissa).

Henkilökunnan tulee perehdyttää osallistuja tallikäyttäytymiseen, hevosen käsittelyyn, muiden ratsastajien huomioimiseen ja tarvittaviin välineisiin. Osallistujan kanssa tulee käydä läpi tallisäännöt. Erityistä huomiota on kiinnitettävä nuoren tai kokemattoman henkilön perehdyttämiseen.

Osallistujalle tulee kertoa ratsastuksen vaarat (esim. hevosen arvaamaton käyttäytyminen sekä eri hevosten ominaispiirteet, kuten potkiminen) sekä toimintatavat, miten onnettomuuksia voidaan ennaltaehkäistä (esim. oikea pukeutuminen, satulaan nousutapa, hevosen käsittely ja hevosten etäisyys ratsastettaessa).

Ratsastettaessa liikenteessä tai mentäessä maastoon, tulee osallistujille kertoa ratsastukseen liittyvät liikennesäännöt sekä yleiset ohjeet ja turvallisuusseikat, jotka liittyvät liikenteessä ratsastamiseen. Ratsastajille tulee kertoa myös hyvät tavat muita liikkuja kohtaan.

Osallistujien tulisi välttää omien lemmikkieläinten, kuten koirien ja kissojen, tuontia eläinsuojiin ja tallialueelle. Jos lemmikkieläimiä kuitenkin tuodaan, on toiminnanharjoittajan ohjeistettava osallistujia pitämään ne kytkettyinä.

Jos tapahtuma on kertaluontoinen ohjelmanumero (esim. polttarit tai työpaikkojen virkistystilaisuus), tulee osallistujille ennen toiminnan suorittamista kertoa, että osallistuminen on vapaaehtoista. Osallistujia ei saa pakottaa mukaan toimintaan. Henkilökunnan tulee varata mahdollisuus siihen, että osallistuja voi olla osallistumatta palveluun.

Pääsääntöisesti yli neljä tuntia kestäviin ja valmistautumista, varusteita, fyysistä ja psyykkistä kuntoa tai taitoa vaativiin ohjelmiin tulee toimittaa ennen ohjelman alkua kirjallista ennakkotietoa. Vaellus- ja maastoratsastuksille sekä ratsastusleireille osallistuvilla on edellä tietojenantoasetuksessa mainittujen tietojen lisäksi syytä antaa kirjallisesti muun muassa seuraavat tiedot:

- kuvaus toiminnan luonteesta (esim. millaisessa toimintaympäristössä ratsastus tapahtuu),
- reittiselostus,
- päiväohjelma,
- toiminnan ajallinen kesto,
- olosuhteet tai tilanteet, jotka voivat johtaa ratsastuksen tai leirin peruuntumiseen tai välittömään keskeyttämiseen,
- ennakko-ohjeet siitä, mitä tietoja tai taitoja osallistujilta vaaditaan sekä ohjeet vaatetuksen ja muiden varusteiden suhteen,
- tieto siitä, jos päihteiden tai joidenkin lääkkeiden vaikutuksen alaisena ratsastukseen osallistuminen on kiellettyä. Tällöin on syytä kertoa etukäteen, että osallistujien toimintakunto voidaan tarkastaa ennen palveluun osallistumista (toiminnanharjoittaja voi osallistujan suostumuksella tarkastaa veren alkoholipitoisuuden alko-metrillä).

Osallistujaa voidaan pyytää allekirjoittamaan asiakirja siitä, että hän on saanut palvelua koskevat ohjeet, tutustunut niihin ja ymmärtänyt ne. Tällainen käytäntö kannustaa osallistujia tutustumaan ohjeisiin huolellisesti, mutta KuTuL:n veloitteiden kannalta erilaisilla vastuuvapauslausekkeilla tai kuluttajien antamalla suostumuksilla ei ole merkitystä. Toiminnanharjoittaja ei vapaudu KuTuL:n mukaisesta vastuusta palveluun osallistuvien kuluttajien nimenomaisilla suostumuksilla.

Osallistujille tulee lisäksi kertoa, jos heitä ei ole vakuutettu toiminnanharjoittajan puolesta.

Liitteissä 3 ja 4 on esitetty tallilla liikkujille ja ratsastajille ohjeita, joita voi käyttää apuna annettaessa osallistujille tietoa ratsastuksen turvallisuudesta.

5.1.2 Palvelun markkinointi ja mainonta

Kuluttajaturvallisuuslainsäädännön lisäksi toiminnanharjoittajan on huomioitava kuluttajansuojalain (38/1978) säännökset. Kuluttajansuojalain mukaan *markkinointi ei saa olla hyvän tavan vastaista eikä siinä saa käyttää muutoin kuluttajien kannalta sopimatonta menettelyä* (kuluttajansuojalaki 2 luku 1 §). *Markkinointia pidetään hyvän tavan vastaisena, jos ... siinä suhtaudutaan hyväksyvästi toimintaan, jossa vaarannetaan terveyttä, yleistä turvallisuutta tai ympäristöä ilman, että tällaisen toiminnan esittämiseen on markkinoitavaan hyödykkeeseen liittyvää asiallista perustetta* (kuluttajansuojalaki 2 luku 2 § 1 mom. 3. kohta).

Lisäksi *markkinoinnissa ... ei saa antaa totuudenvastaisia tai harhaanjohtavia tietoja* (kuluttajansuojalaki 2 luku 6 § 1 mom., esim. kuluttajalle syntyy tavalla tai toisella väärä käsitys tarjotun ratsastuspalvelun sisällöstä tai sen hankkimiseen liittyvistä seikoista) eikä *markkinoinnissa ... saa jättää antamatta ... olennaisia tietoja* (kuluttajansuojalaki 2 luku 7 § 1 mom.). Siten oikeitakin tietoja sisältävä markkinointi voi johtaa harhaan, jos siitä jätetään pois joitakin kuluttajan kannalta merkittäviä tietoja tai esitetään tiedot epäselvästi. *Kuluttajan terveyden ja turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot on aina annettava* (kuluttajansuojalaki 2 luku 7 § 3 mom.).

Markkinointimateriaalin (esim. mainokset ja esitteet) tulee kuvata realistisesti tarjottavia toimintoja ja palveluita. Markkinointimateriaalissa tulee kuvata kenelle palvelu tai tapahtuma on tarkoitettu. Markkinoinnissa esitetyn kuvamateriaalin tulisi olla todellisilta suorituspaikoilta. Markkinoinnissa ei saa yllyttää lainvastaiseen toimintaan tai sivuuttamaan turvallisuusmääräyksiä. Esimerkiksi kuvissa esiintyvillä henkilöillä tulisi olla toimintaan tarkoitettut henkilönsuojaimet ja kuvien toimintapaikoissa on syytä käyttää asianmukaisia ja tarpeellisia turvallisuusvälineitä.

Ratsastuspalveluun liittyviä asiakkaille kuluttajaturvallisuuslainsäädännön nojalla annettavia tietoja voidaan esittää markkinointimateriaalissa, mutta pelkästään markkinointimateriaalissa esitettyjä tietoja ei pääsääntöisesti voida pitää riittävänä tietojenantotapana. Turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot eivät myöskään saa sekoittaa markkinointiväittämiin.

5.2 Ennakkotiedot osallistujista

Toiminnanharjoittajan on syytä huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti jo ennakolta pyytää osallistujilta heitä koskevia sellaisia tietoja, jotka ovat palvelun luonteen ja laajuuden vuoksi tarpeen sen turvallisen suorittamisen kannalta. Asiakkaiden ennakoilmoittautuminen ja asiakkailta etukäteen saatavat tiedot (esim. terveystietolomake ja lapsen huoltajien yhteystiedot) helpottavat ratsastuspalvelun suunnittelua ja lisäävät asiakkaiden turvallisuutta. Osallistujilta etukäteen saatavat tiedot, kuten ratsastustaito, ikä sekä paino ja pituus, helpottavat sopivan hevososen ja ratsastusreitien valintaa kyseiselle asiakkaalle.

Jos osallistujina on erityisryhmiä, kuten liikuntarajoitteisia, toiminnanharjoittaja voi varautua seikkoihin etukäteen ja rajoittaa osallistumista tiettyihin toimintoihin tai muuttaa ohjelman rakennetta erityisryhmän tarpeiden mukaan. Muutokset palvelun rakenteeseen voivat liittyä esimerkiksi vaativuustasoon ja kestoaikaan.

Eryteisesti palveluissa, jotka edellyttävät valmistautumista, varusteita, fyysistä kuntoa tai erityistä taitoa, on syytä kerätä osallistujista ennakotietoa. Tällaisia ratsastuspalveluita ovat muun muassa vaellus- ja maastoratsastukset sekä ratsastusleirit. Vaellus- ja maastoratsastuksille osallistuvien asiakkaiden on syytä osata ratsastuksen perustaidot. Osallistujien ratsastustaidot voidaan selvittää ennen vaellus- tai maastoratsastukselle lähtöä esimerkiksi koeratsastuksella kentällä.

Osallistujien terveydentila voidaan kartoittaa erillisellä terveystietolomakkeella. Sen avulla saadaan selville muun muassa ratsastuspalvelun kannalta huomioon otettavat sairaudet ja allergiat. Tiedoista on apua esimerkiksi ratsastuspalvelun rakenteen ja ruokailun suunnittelussa. Terveystietolomakkeiden osalta tulee ottaa huomioon henkilötietolain (523/1999) vaatimukset ja lomakkeet tulee hävittää ohjelman päättymisen jälkeen henkilötietolain mukaisesti.

5.3 Lapset ja nuoret osallistujat

Kuluttajaturvallisuuslainsäädännössä ei ole säädetty nimenomaisesti ikärajoituksista. Jos henkilön iällä voi olla vaikutusta ratsastuspalvelun turvallisuuteen, toiminnanharjoittajan tulee ottaa se huomioon huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti. Tällainen ikään perustuva vaara voi esimerkiksi olla, että palvelu fyysisen rasittavuutensa vuoksi aiheuttaa alaikäiselle lapselle tai nuorelle terveydellisiä haittoja.

Suosittelavana ja hyvänä käytäntönä on pyytää alle 18-vuotiailta vaelluksiin, ratsastusretkiin tai leireille osallistuvilta huoltajan suostumus. Toiminnanharjoittajan tulee tarvittaessa varmistaa suostumus luotettavasti (esim. huoltajan allekirjoituksella varustettu suostumus). Jos alle 18-vuotiaat osallistuvat toimintaan huoltajan suostumuksella, mutta huoltaja ei ole paikalla, toiminnanharjoittajien olisi suositeltavaa kerätä huoltajien yhteystiedot. Tällöin heihin saadaan tarvittaessa yhteys. Huoltajan suostumuksen edellyttäminen palveluun osallistumisen yhteydessä on toiminnanharjoittajan oma etu. Menettelytapa parantaa toiminnanharjoittajan edellytyksiä täyttää lain asettama huolellisuusvelvoite.

Lasten ja lapsiryhmien kanssa työskenneltäessä henkilökunnan määrä ja ammattitaito korostuu. Henkilöstöä on syytä olla enemmän ja sen on syytä olla kokeneempaa kuin vanhempien ja pidemmälle harrastuksessaan edenneiden asiakkaiden kanssa. Ohjaajien on lisäksi suositeltavaa olla aina läsnä, kun alaikäiset käsittelevät hevosta, myös ennen ja jälkeen ratsastustapahtuman.

5.4 Eri kulttuureista tulevat osallistujat ja kielivaatimukset

Eri kulttuureista tulevien osallistujien osalta on syytä ottaa huomioon heidän tapansa, uskomuksensa ja arvonsa. Osallistujalle on hyvä jo etukäteen kertoa sellaiset ratsastuspalveluun liittyvät tiedot, joilla voi olla merkitystä edellisten seikkojen vuoksi. Tämän perusteella osallistuja voi itse arvioida, voiko hän, ja millä edellytyksin, osallistua palveluun.

Kuluttajapalveluita koskevista kielivaatimuksista ei ole erikseen säädetty. Turvallisuuden kannalta tarpeelliset tiedot tulee antaa sellaisilla kielillä, joita osallistujat ymmärtävät. On suositeltavaa, että ohjeet ovat vähintään suomen- ja ruotsin kielellä sekä tarvittaessa muilla kielellä. Kielikysymykset eivät saa aiheuttaa turvallisuusriskejä.

Toiminnanharjoittajan on huolellisuusvelvollisuutensa täyttääkseen varmistettava, että osallistujat ovat ymmärtäneet annetut ohjeet ja osaavat toimia niiden mukaisesti. Toiminnanharjoittaja ei saa tarjota ratsastuspalveluita sellaisille osallistujille, jotka eivät esimerkiksi kielitaitonsa vuoksi ymmärrä tarpeellisia turvallisuusohjeita.

Kielitaitovaatimuksia toiminnalle voidaan pääsääntöisesti pitää suurempina, jos palvelua tarjotaan pääosin ulkomaalaisille osallistujille. Henkilökunnassa on oltava osallistujien määrään nähden tarpeellinen määrä riittävän kielitaitoisia ohjaajia. Palvelun aikana tulee olla keino viestiä ymmärrettävällä tavalla.

5.5 Erityisryhmät

Erityisryhmien (esim. ratsastusterapia ja sosiaalipedagoginen hevostoiminta) kohdalla henkilöstön määrä sekä ammattitaitovaatimukset korostuvat. Erityisryhmien kohdalla ratsastusta ohjaavan henkilön on syytä olla kyseisiä erityistaitoja omaava ratsastusohjaaja tai -terapeutti. Erityisryhmissä on aina oltava riittävä määrä tarpeellisen ammattitaidon omaavia työntekijöitä.

Erityisryhmien kanssa työskenneltäessä tulee kiinnittää suurta huomiota ratsastuksen ohjauksesta vastaavien henkilöiden ja erityisryhmän omien ohjaajien (esim. vanhemmat, lääkintävoimistelija ja nuorisotyöntekijä) keskinäiseen yhteistyöhön ja tiedonkulkuun (mm. toiminnan riittävään etukäteissuunnitteluun ja erityisriskien ja -tarpeiden selvittämiseen) sekä asiakasryhmän kokoon ja käytettävien hevosten sopivuuteen.

Suunniteltaessa tiloja erityisryhmien tarpeisiin on hyvä ottaa huomioon julkaisussa Esteettömät sisäliikuntatilat esitetyt asiat ratsastushallien osalta (Esteettömät sisäliikuntatilat. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikunta- paikkajulkaisu no 106. 2013).

6 Henkilönsuojaimet ja muu ratsastajan varustautuminen

Ratsastusvälineiden ja henkilönsuojainten tulee olla ratsastuskäyttöön soveltuvia ja täyttää voimassa olevat määräykset, kuten eurooppalaiset turvallisuusvaatimukset. Henkilönsuojaimia ovat esimerkiksi ratsastuskypärä sekä heijastimet ja muita varusteita satula sekä ratsastuskengät.

Henkilönsuojaimia koskee henkilönsuojaindirektiivi (89/686/ETY), joka on Suomessa saatettu voimaan henkilönsuojaimista annetulla valtioneuvoston päätöksellä (1406/1993). Valtionneuvoston asetuksen kuluttajien käyttöön tarkoitettuja henkilönsuojaimia koskevista vaatimuksista (1101/2009) nojalla henkilönsuojainten on täytettävä valtioneuvoston päätöksessä (1406/1993) asetetut vaatimukset. Ratsastuskypärän tulee muun muassa olla varustettu CE-merkinnällä, valmistajan tai valmistajan valtuuttaman edustajan, jolla on toimipaikka Euroopan talousalueella, nimellä ja osoitteella sekä suomen- ja ruotsinkielisillä käyttöohjeilla. Eläimille tarkoitettut tuotteet eivät kuulu henkilönsuojaindirektiivin soveltamisalaan, joten ne eivät välttämättä täytä sen vaatimuksia (esim. heijastavuuden osalta). Ratsastajien tulee käyttää henkilönsuojainvaatimukset täyttäviä, tarpeellisia suojaimia.

Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä palvelussa käytettävät henkilönsuojaimet, välineet ja muu tarpeisto sekä niitä ja niiden huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset. Lisäksi niille tulee olla nimetty niiden turvallisuusasioista vastaava henkilö, jonka nimi ja yhteystiedot merkitään turvallisuusasiakirjaan.

Toiminnanharjoittajan on hankittava ja annettava myös työntekijöiden käyttöön vaatimustenmukaiset henkilönsuojaimet. Huolellisuusvelvollisuutensa täyttääkseen toiminnanharjoittajan on valvottava, että henkilökunta käyttää esimerkillisesti asianmukaisia suojaimia.

Osallistujille on jo etukäteen kerrottava sellaisista henkilönsuojaimista ja suojarusteista, joiden käyttämistä toiminta edellyttää. Osallistujille on myös kerrottava, jos toiminnanharjoittaja edellyttää heitä itseään ottamaan kyseiset henkilönsuojaimet tai varusteet mukaan tai jos omien suojainten ja varusteiden käyttö on kiellettyä. Toiminnanharjoittaja vastaa tarjoamiensa varusteiden ja suojainten kunnosta. Toiminnanharjoittaja vastaa kaikkien, myös osallistujien itsensä tuomien, varusteiden ja suojainten osalta, että ne soveltuvat kyseiseen palveluun ja että niitä käytetään oikein.

Osallistujille tulee painottaa tarpeellisten henkilönsuojainten ja varusteiden käyttämisen hyödyllisyyttä. Ratsastettaessa tulee käyttää aina kypärää. Kypärän tulee olla kooltaan sopiva ja se tulee olla päähän oikein puettu. Jalkineissa on syytä olla leveä korko. Jalkineen tulee olla sellainen, joka ei takerru jalustimeen, luista siitä läpi (ei esim. lenkkeilyjalkineet) tai ole liian suuri. Parhaiten soveltuvia jalkineita ovat esimerkiksi ratsastus- tai kumisaappaat. Lisäksi ratsastuksessa suositellaan turvajalustimien käyttöä. Muita asustesuosituksia ovat esimerkiksi seuraavat:

- ratsastuspalveluun tulee pukeutua sään mukaisesti,
- housujen on hyvä olla joustavat, joissa saumat eivät hankaa eivätkä lahkeet nouse,
- lepattavia ja kahisevia vaatteita tulee välttää, koska hevoset saattavat säikähtää niitä,
- ratsastuksessa on hyvä käyttää siihen soveltuvia käsineitä,
- pitkät hiukset on syytä pitää kiinni,
- korvarenkaiden, sormusten ja lävistysten käyttämistä tulee välttää,
- ratsastuksessa on hyvä käyttää turvaliiviä (CE-merkitty),
- maastoratsastuksessa on syytä käyttää heijastinliiviä tai muuta kiinteää heijastinta.

Osallistujien kanssa tulee käydä läpi suojainten ja varusteiden pukeminen, kiinnittäminen ja irrottaminen. Toiminnanharjoittaja on ennen toiminnan alkamista velvollinen varmistamaan, että osallistujilla on asianmukaiset henkilönsuojaimet (esim. kypärä, heijastimet ja heijastinliivi) sekä muut varusteet (esim. satula, ratsastusjalkineet). Ohjaajan tulee ennen toiminnan alkamista varmistaa ratsastuskypärän, satulan, suitsien, turvajalustimien sekä muiden varusteiden oikea kiinnittäminen. Lisäksi toiminnanharjoittajan on varmistettava, että asiakkailla on asianmukainen vaatetus, joka suojaa riittävästi muun muassa sääolosuhteilta (esim. sadeasu).

Suojaimia ja varusteita tulisi olla saatavilla eri kokoja riippuen asiakasryhmistä ja niiden tulee olla ehjiä, puhdaita ja helposti saatavilla. Rikkiäiset ja käyttökelvottomat suojaimet ja varusteet tulee korjata tai hävittää.

Suojaimet ja varusteet tulee säilyttää ja huoltaa valmistajan antamien ohjeiden mukaisesti. Toiminnanharjoittajan on tarkastettava niiden kunto säännöllisesti sekä huolehdittava niiden puhdistamisesta. Määräaikaistarkastuksista ja säännöllisistä huolloista on tarpeen pitää huoltopäiväkirjaa ja tehdä huoltosuunnitelma. Lisäksi suojaimien ja varusteiden kuntoa tulee seurata jatkuvasti ja niistä on suositeltavaa pitää käyttöpäiväkirjaa, josta ilmenee käyttöajankohdat, käyttökerrat ja käytöstä vastanneen nimi. Mahdolliset puutteet tulee korjata niiden vakavuuden edellyttämässä aikataulussa.

7 Henkilökunta

7.1 Henkilökunnalle asetettavat perusvaatimukset

Turvallisuusasiakirja-asetuksen mukaan turvallisuusasiakirjaan tulee merkitä turvallisuusasioista vastaavat henkilöt. Turvallisuusasioista vastaavien henkilöiden ja heidän sijaisten nimet, yhteystiedot, tehtävät ja muut oleelliset tiedot on tärkeää olla turvallisuusasiakirjassa, jotta ne ovat kaikkien henkilökuntaan kuuluvien tiedossa ja helposti tarkastettavissa.

Toiminnanharjoittajan on huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti huolehdittava, että ammattitaitoista henkilökuntaa, kuten ohjaajia, on riittävästi. Vallitsevat olosuhteet, toiminnan laatu ja laajuus, palvelussa käytettävät hevoset, asiakkaiden lukumäärä ja taitotaso sekä sääolosuhteet ja muut vastaavat tekijät on otettava huomioon arvioitaessa ryhmäkokoja sekä tarvetta ohjauksen ja valvonnan tehostamiseen. Henkilökunnan lukumäärän määrittäminen on osa toiminnanharjoittajan riskinarviointia.

Henkilökunta tulee perehdyttää ja kouluttaa tehtäväänsä ja turvallisuusasioihin. Henkilöstön perehdytykseen kuuluvat muun muassa turvallisuusasiakirjan ja avunhälytysjärjestelyiden läpikäyminen sekä asiakkaiden opastukseen ja turvallisuuteen liittyvät asiat. Henkilökuntaan kuuluvien on myös syytä selkeästi erottua muusta väkijoukosta, jotta asiakkaat voivat helposti tunnistaa heidät. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi henkilökunnan yhtenäisellä vaateuksella ja sen värityksellä.

Ryhmäkoko- ja suositukset suhteessa ohjaajien lukumäärään:

- jos vaelluksille osallistuu hyvän kokemuksen omaavia asiakkaita, asiakasryhmän koko voi olla enintään 7 asiakasta ohjaaja kohden,
- jos vaelluksille ja leireille osallistuu kokemattomia asiakkaita, heidän mukanaan tulisi olla aina vähintään 2 pätevää ohjaajaa, kuitenkin enintään 7 asiakasta ohjaajaa kohden,
- maneesissa ja kentällä voi olla enintään 9 ratsastajaa ohjaajaa kohden (ryhmäkoko tulee harkita suhteessa kentän tai maneesin kokoon).

Toiminnanharjoittajan tulee huolellisuusvelvollisuutensa nojalla varmistaa henkilökunnan riittävä pätevyys ja osaaminen. Kuluttajaturvallisuuslainsäädännössä ei nimenomaisesti ole säädetty ratsastuspalveluiden henkilökunnan pätevyys- tai koulutusvaatimuksista. Henkilökunnan osaamista arvioitaessa voidaan hyödyntää muun muassa lajiliittojen määrittelemiä pätevyysvaatimuksia. Jos toiminnanharjoittaja edellyttää henkilökunnalta tiettyjä pätevyys- tai koulutusvaatimuksia, nämä on selvitettävä turvallisuusasiakirjassa (esim. ensiapukoulutus, ratsastusterapeutikoulutus tai ratsastusohjaajan kurssi). Ratsastuksen ohjauksesta ja valvonnasta sekä koulutuksesta vastaavan henkilön on suositeltavaa olla hevosalan ammattitutkintojärjestelmän mukaisen tutkinnon suorittanut (esim. ratsastuksenopettajan, -ohjaajan tai hevostenhoitajan tutkinto) tai pitkäaikaisen käytännön kokemuksen omaava henkilö. Erikoisaktiviteettien ohjaajilla on suositeltavaa olla alan pätevyystodistus. Joissain tapauksissa voi olla tarpeen arvioida henkilön todellista osaamista ja turvallisuusasenteita käytännössä.

Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa, että harjoittelijoilla ja määräaikaisilla työntekijöillä (kuten kesätyöntekijät tai kausiavustajat) on riittävät edellytykset toimia turvallisesti. On suositeltavaa, että työharjoittelussa tai muissa vastaavissa työsuhteissa olevia henkilöitä sekä alaikäisiä työntekijöitä käytetään pääsääntöisesti vain varsinaisen henkilökunnan ohjauksen alaisena ja apuna. Lain nuorista työntekijöistä (998/1993) poikkeuksia lukuun ottamatta alle 18-vuotiaille ei saa antaa työtehtäviä, joihin kuuluu huomattavaa vastuuta omasta tai toisten turvallisuudesta tai jotka voivat aiheuttaa erityisen tapaturmavaaran tai terveyshaitan.

Ohjaajien lukumäärä ja ammattitaito korostuvat muun muassa työskennellessä lapsiryhmien ja muiden erityisryhmien kanssa sekä ratsastusleireillä ja maastoratsastuksessa. Ulkomaalaisten asiakkaiden turvallisuuden takaamiseksi tulee olla osallistujien määrään nähden riittävä määrä kielitaitoisia ohjaajia. Vaellusratsastuksessa henkilökunnan tulee hallita myös tarvittavat erätaidot, kuten suunnistaminen ja hätämajoittuminen.

Toiminnanharjoittajan tulee huolehtia henkilökunnan fyysisestä ja psyykkisestä hyvinvoinnista. Mikäli esimerkiksi ohjaaja on liian väsynyt, hänen reagointi- ja havainnointikykynsä voi olla heikentynyt, mikä lisää tapaturmavaaraa. Toiminnanharjoittajan työturvallisuusvelvoitteista säädetään tarkemmin työturvallisuuslaissa (738/2002).

Lisäksi toiminnanharjoittajan on huomioitava laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002).

7.2 Henkilökunnan ensiapu- ja pelastusvalmius

Turvallisuusasiakirja-asetuksen mukaan *turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä ... ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden mahdolliset seuraukset sekä ohjeet kyseisiä ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita*

varten (turvallisuusasiakirja-asetus 2 § 1 mom. 3. ja 5. kohta). Lisäksi *turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä ... toimenpiteet vaaratilanteiden ehkäisemiseksi* (turvallisuusasiakirja-asetus 2 § 1 mom. 4. kohta). Erilaisten hätätilanteiden varalle tulee siten olla kirjalliset toimintaohjeet.

Henkilökunnalla tulee olla toiminnan luonne ja laatu huomioon ottaen riittävät ensiapu-, pelastus- ja alkusammutustaidot. Ratsastuspalvelun tarjoajan huolellisuusvelvollisuuteen kuuluu arvioida millaiset valmiudet ja koulutus henkilökunnalla tulee olla huomioiden erilaiset toiminnot palvelun sisällä. Ratsastustallilla ja muussa ratsastuskeskuksessa tulee olla jokahetkinen ja välitön ensiapu- ja pelastusvalmius onnettomuus- ja hätätilanteiden varalle. Tämä edellyttää, että ratsastustallin aukioloaikana jokaisessa työvuorossa on riittävästi ensiapu- ja alkusammutustaitoista henkilökuntaa. On suositeltavaa, että asiakkaiden saatavilla on aina vähintään yksi alkusammutuskoulutuksen ja yksi ensiapukoulutuksen (vähintään SPR:n EA1 tai vastaavat tiedot ja taidot) saanut henkilö.

Kaikkien työntekijöiden on osattava toimia hätätilanteissa. Heidän on osattava hälyttää apua ja tiedettävä erilaiset keinot avun hälyttämiseksi.

7.3 Henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus

Henkilöstön turvallisuusosaamisen kannalta on tärkeää harjoitella käytännössä toimintaa erilaisissa hätä- ja onnettomuustilanteissa. Henkilökuntaa tulee kouluttaa esimerkiksi uusien tehtävien ja toimintojen vaatiman pätevyyden ja osaamisen lisäämiseksi sekä turvallisuuden varmistamiseksi.

Kaikille palvelun tuottamisessa mukana oleville on suositeltavaa järjestää vähintään kerran vuodessa turvallisuuskoulutus ja valmiusharjoitus, jolloin kerrataan käytännössä avun hälyttämistoimenpiteet, pelastus- ja sammutusvälineiden käyttö, elvytys sekä toiminta tavallisimmissa sairauskohtauksissa ja tapaturmissa. Erityisesti on syytä harjoitella pelastustoimenpiteitä ja henkilöstön yhteistoimintaa. Harjoituksissa ja koulutuksissa tulee käydä läpi myös eläinten pelastaminen. Etenkin vaellus- ja maastoratsastuksilla sekä leireillä erikois- ja hätätilanteita on syytä harjoitella todellisissa toimintamaastoissa ja erilaisissa olosuhteissa. Harjoituksia voidaan pitää yhteistyössä esimerkiksi pelastusviranomaisten ja toisten toiminnanharjoittajien kanssa. Lisäksi on suositeltavaa, että kaikille palvelun tuottamisessa mukana oleville annetaan peruskoulutus ensiavun antamisesta.

Henkilökuntaa tulee lisäksi jatkuvasti kouluttaa tarpeen mukaan uusien tehtävien ja toimintojen vaatiman pätevyyden ja osaamisen lisäämiseksi sekä turvallisuuden varmistamiseksi (esim. uusien hevosten ja ratsastusreittien käyttöönotto sekä muutokset tiloissa). Toiminnanharjoittajan tulee myös huolehtia ensiapukoulutuksen saaneiden henkilöiden riittävästä ensiapukertauksesta (esim. SPR:n EA-kortin voimassaoloaika on 3 vuotta).

Hyvä tapa on pitää kirjaa koulutuksista ja harjoituksista, johon merkitään koulutuksen päivämäärä, aiheet ja osallistujat sekä koulutuksen tai harjoituksen vetäjä.

8 Hätätilannevalmius

8.1 Ensiapu- ja pelastusvalmius

Hätätilanteiden varalta tulee olla kirjalliset toimintaohjeet. Turvallisuusasiakirjaan on merkittävä ohjeet erilaisia ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten. Turvallisuusasiakirjassa on tarpeen käsitellä poistumishälytysten ja kuulutusten tekemistä. Yksi osa hätätilannevalmiutta on varautuminen myös häiriökäyttäytymiseen ja paniikkitilanteisiin. Ohjeistuksesta on ilmentävä toiminta hätä- ja onnettomuustilanteissa sekä miten apu saadaan paikalle (esim. piirroset). Ohjeista tulisi myös ilmetä toiminta onnettomuuden tai vaaratilanteen jälkeen.

Toiminnanharjoittajan on etukäteen tärkeä suunnitella henkilöstön tehtävänjako ja johtamisvastuun määrittäminen onnettomuus- ja hätätilanteiden varalle. Tehtävänjako (esim. kuka hälyttää apua, antaa ensiapua, pelastaa, elvyttää ja menee opastamaan) on syytä saattaa kaikkien palvelun tarjoamisessa mukana olevien tietoon ja merkitä turvallisuusasiakirjaan.

Esimerkiksi seuraavat kysymykset on syytä miettiä ja kirjata ylös etukäteen:

- työntekijöiden tehtävät onnettomuustilanteissa,
- miten apu (pelastusviranomaiset) saadaan paikalle,
- kuka tiedottaa onnettomuudesta omassa organisaatiossa, osallistujien omaisille sekä tiedotusvälineille,
- kuka tekee KuTuL 8 §:n mukaisen ilmoituksen Tukesille tai muun ilmoituksen toimivaltaiselle viranomaiselle (esim. Tukesille, kuten poliisille ja aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelle),
- miten onnettomuuskirjanpito ja -tutkinta järjestetään,
- miten jatko- tai jälkihoito järjestetään,
- miten tapahtuneet onnettomuudet raportoidaan ja analysoidaan.

Toiminnanharjoittajan tulee varmistaa mahdollisuus avun hälyttämiseen esimerkiksi matkapuhelimella. Matkapuhelinten toimivuus, kuuluvuus ja akun latauksen riittävyys tulee varmistaa. Kiinteiden puhelinten vieressä on syytä olla kirjalliset soitto-ohjeet numeroineen (myös eläinlääkärin numero) ja osoitteineen sekä ajo-ohjeet hälytysajoneuvoille. Tarvittaessa on käytettävä erikoisratkaisuja, kuten radio- tai satelliittipuhelinta. Kiireellisen avun hälyttäminen tehdään aina hätäkeskuksen kautta hätänumeroon 112.

Myös osallistujille tulee kertoa ennen palvelun suorittamista hätätilanneohjeet sekä ohjeet toiminnan keskeyttämiseksi siltä varalta, että osallistuja havaitsee palvelun suorittamisen yhteydessä vaaratilanteen. Asiakkaille on syytä olla selkeät opasteet puhelinyhteyden löytämiseksi ja avun hälyttämiseksi. Lisäksi on syytä käydä läpi osallistujien toimintaohjeet, jos ohjaaja on toimintakyvytön.

Toiminnanharjoittajan on hyvä selvittää etukäteen, mikä on paikallisen pelastuslaitoksen todellinen toimintavalmiusaika eli aika hälytyksen tekemisestä kohteelle saapumiseen sekä toimintaresurssit. Ratsastustallin ja muun ratsastuskeskuksen oman pelastusvalmiuden vaatimuksia lisäävät pelastuslaitoksen tai sairaankuljetusyksikön pitkä toimintavalmiusaika johtuen esimerkiksi pitkistä etäisyyksistä tai pienistä voimavaroista.

Toimintaa hätätilanteissa on tarpeen harjoitella säännöllisin väliajoin ja pidetyistä harjoituksista pitää kirjaa.

8.2 Ensiapu- ja pelastusvälineet

Täyttääkseen huolellisuusvelvollisuutensa toiminnanharjoittajan tulee huolehtia, että ratsastustallilla ja muussa ratsastuskeskuksessa on riittävä ensiapu- ja pelastusvälineistö (esim. oma lääkekaappi ja ensiapu-laukku) sekä huollettu alkusammutuskalusto (esim. käsisammutin ja sammutuspeite). Ne tulee sijoittaa näkyvälle paikalle ja helposti saataville sekä merkitä selvästi. Myös muu materiaali tulee hankkia sen mukaisesti, minkälaisia vaaratilanteita on arvioitu voivan syntyä. Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä palvelussa käytettävät välineet ja muu tarpeisto sekä niitä ja niiden huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset.

Rakennuksissa (esim. tallit, majoitustilat ja leiripaikat) tulee olla pelastusviranomaisen määrittelemä määrä huollettua alkusammutuskalustoa (esim. käsisammuttimet ja sammutuspeitteet). Turvallisuusasiakirjaan on suositeltavaa kirjata ohjeet tulen käsittelyyn sisä- ja ulkotiloissa. Esimerkiksi alkusammutuskaluston määrästä, sijoituksesta ja merkinnästä on hyvä keskustella alueen pelastusviranomaisten kanssa. Pelastuslaitos valvoo alueellaan paloturvallisuuteen liittyvien velvoitteiden noudattamista.

Ensiapu- ja pelastusvälineille sekä alkusammutuskalustolle tulee olla nimetty niiden turvallisuusasioista vastaava henkilö, jonka nimi ja yhteystiedot merkitään turvallisuusasiakirjaan. Ne tulee sijoittaa näkyvälle paikalle ja helposti saataville sekä merkitä selvästi. Välineiden tulee olla ehjiä ja ne tulee tarkastaa ja huoltaa määräajoin. Huolloista ja tarkastuksista on tarpeen tehdä huoltosuunnitelma ja pitää niistä huoltopäiväkirjaa.

Alkusammutuskaluston sekä ensiapu- ja pelastusvälineiden tulee olla ehjiä ja ne tulee pitää jatkuvasti toimintakuntoisina. Ne tulee tarkastaa ja huoltaa määräajoin. Määräaikaishuolloista ja -tarkastuksista on tarpeen tehdä huoltosuunnitelma ja pitää niistä huoltopäiväkirjaa. Lisäksi välineiden kuntoa tulee seurata päivittäin ja korjata mahdolliset puutteet niiden vakavuuden edellyttämässä aikataulussa. Rikkinäiset ja käyttökelvottomat välineet tulee korjata tai poistaa käytöstä.

8.3 Evakuointivalmius

Turvallisuussuunnittelussa tulee ensiapu- ja pelastusvalmiuden lisäksi huomioida evakuointivalmius. Tässä ohjeessa evakuointivalmiudella tarkoitetaan varautumista rakennusten ja alueiden tyhjentämiseen ihmisistä sekä yleisesti ihmismassojen hallintaa. Kirjallinen evakuointisuunnitelma on osa turvallisuusasiakirjaa. Suunnitelman laatiminen on erityisen tärkeää sellaisissa kohteissa, joista saattaa olla tarve poistua nopeasti, kuten ratsastustalli. Evakuointisuunnitelmassa on huomioitava myös pelastustoimen lainsäädännön mukaiset velvoitteet, kuten rakennusten palo- ja poistumisturvallisuus, uloskäytävät, pelastustiet ja palovaroittimet. Alueen pelastusviranomaisiin voi ottaa yhteyttä evakuointisuunnitelman laadintaan liittyvissä kysymyksissä.

Evakuointisuunnitelmasta tulisi ilmetä muun muassa seuraavat asiat:

- kuka päättää evakuoinnin suorittamisesta,
- miten hälytys annetaan niin, että kaikki paikalla olevat sen kuulevat ja ymmärtävät,
- kuka hälyttää apua (pelastusviranomaiset) paikalle,
- miten evakuoinnista ilmoitetaan kohteessa oleville,
- miten henkilökunta toimii ja ohjaa tilanteessa,
- missä poistumisreitit sijaitsevat ja mikä on niiden vetävyys,
- missä kokoontumispaikka sijaitsee,
- miten todetaan henkilöiden turvassa oleminen (esim. laskemalla henkilöiden lukumäärä evakuointialueella sekä kirjaamalla heidän nimet ylös),
- miten hevoset saadaan poistettua mahdollisimman nopeasti tilasta ja kuka huolehtii niiden pelastamisesta (esim. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestön kurssi eläinten pelastamisesta).

Kohteen evakuointi on tarpeen suunnitella niin sanotun pahimman mahdollisen tilanteen varalta. Huomioon tulee ottaa muun muassa kuinka paljon evakuoitavia henkilöitä sekä hevosia kohteessa enimmillään voi olla, kuinka kauan pelastaminen voi pisimmillään kestää ja onko evakuointitaitoisia henkilöitä sekä välineitä saatavissa riittävän nopeasti avuksi. Henkilökunnan on myös syytä harjoitella evakuointia säännöllisesti (esim. keran vuodessa).

Erytisen tärkeää on varautua siihen, että evakuointitilanteessa pystytään riittävän aikaisessa vaiheessa hälyttämään paikalle pelastusviranomaiset. Huomioon otettavia seikkoja ovat pitkät etäisyydet sekä pelastusviranomaisten ja ensihoitajien mahdollisuudet saapua paikalle. Turvallista evakuointia ei voida laskea yksin pelastusviranomaisten varaan.

Myös ihmisten ja hevosten poikkeavaan käyttäytymiseen hätätilanteessa on syytä varautua. Asiallinen, viivyttelemätön ja kattava tiedotus asiakkaille ehkäisee paniikin syntymistä. Evakuointisuunnitelmassa ja kohteen varusteissa on syytä huomioida, miten suurille ihmisjoukoille voidaan tehokkaasti tiedottaa tilanteesta ja antaa toimintaohjeita. Lisäksi etukäteen tulisi miettiä, kuinka loukkuun tai jumiin jääneet ihmiset ja hevoset voidaan pelastaa.

Onnettomuuksien torjuntaa, palontorjuntaa, terveysvaaroja ja hätäpoistumista koskevia yleisiä turvallisuusmerkkejä on esitetty esimerkiksi standardissa SFS-EN ISO 7010 Kuvatunnukset ja piirrosmerkit. Turvallisuusvärit ja turvallisuusmerkit. Rekisteröidyt turvallisuusmerkit. Standardissa esitetyt turvallisuusmerkit on tarkoitettu käytettäväksi kohteissa, joihin liittyy ihmisiin kohdistuvia riskejä.

8.4 Hätätilannevalmius vaelluksilla, retkillä ja leireillä

Vaelluksilla ja leireillä tulee kiinnittää erityistä huomiota ensiapuvalmiuteen. Ensiapu- ja pelastustaitovaatimukset ovat suuremmat silloin, kun toiminta tapahtuu maastossa tallialueen ulkopuolella (esim. vaellus- ja maastoratsastukset sekä leirit). Tällöin ohjaajien ensiaputaitona on suositeltavaa olla vähintään SPR:n EA2-tasoinen koulutus (tai vastaavat tiedot ja taidot).

Myös ensiapuvälineistöön tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ensiapuvälineistön mukana tulee olla tarvittavat varusteet potilaan lämpimänä pitämiseen (esim. lämpöhuopa). Ensiapuvarusteisiin on syytä kuulua verenvuodon tyrehtyttämiseen tarvittavat ensiaputarvikkeet sekä lastoitusvälineet, jos apu ei ole saatavilla kohtuullisessa ajassa. Lisäksi ensiapuvarusteisiin tulisi sisältyä mahdollisten veritartuntojen varalta muun muassa kertakäyttökäsineitä ja elvytyssoja.

Ohjaajan tulee varmistaa mahdollisuus avun hälyttämiseen. Matkapuhelimen toimivuus ja akkujen latauksen riittävyys on varmistettava. Erityisesti leireillä sekä vaellus- ja maastoratsastuksilla asiakkaille on syytä olla selkeät opasteet, joiden avulla löydetään puhelinyhteys ja voidaan kutsua apua paikalle. Reittikuvaus ja -aikataulu sekä ohjaajan nimi ja yhteystiedot on suositeltavaa jättää tiedoksi toiminnanharjoittajan toimipisteeseen.

Vaelluksilla, retkillä ja leireillä tulee osallistujille antaa toimintaohjeet eksymisen varalta. Lisäksi toiminnanharjoittajan on syytä varautua osallistujien eksymistilanteisiin ja tehdä kirjalliset toimintaohjeet tällaisten tilanteiden varalle. Toimintaohjeisiin on hyvä kirjata ohjeet etsinnän järjestämiseksi sekä avun hälyttämiseksi. Jos on perusteltua syytä olettaa henkilön kadonneen tai loukkaantuneen, tulee katoamistapaukset ilmoittaa hätäkeskukseen, josta tehtävä siten välitetään asianomaiselle viranomaiselle. Kiireellisen avun hälyttäminen tehdään aina hätäkeskuksen kautta hätänumeroon 112.

9 Rakennukset ja rakenteet

9.1 Yleistä

Ratsastuspalveluissa käytettävien rakenteiden tulee olla kestäviä ja turvallisia sekä niissä suoritettavaan toimintaan soveltuvia. Huolellisuusvelvollisuuden mukaisesti toiminnanharjoittajan tulee varmistua rakennusten, rakenteiden ja muiden tilojen sekä ympäristön turvallisuudesta. KuTuL 10 §:ssä säädetään terveydelle ja omaisuudelle vaarallisesta kuluttajapalvelusta. *Vaarallisena kuluttajapalveluna pidetään sellaista palvelua, joka suorittamistapaansa liittyvän vian tai puutteellisuuden tai palvelussa käytettävän tavaran rakenteessa tai koostumuksessa olevan vian tai puutteellisuuden ... vuoksi voi aiheuttaa vamman, myrkytyksen, sairauden tai muun vaaran terveydelle tai joka ... voi vahingoittaa ... omaisuutta* (KuTuL 10 § 1 mom. 2. kohtaja 2 mom.).

Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä palvelussa käytettävät tilat, rakenteet, välineet ja muu tarpeisto. Tällaisia ovat muun muassa tallit, majoitustilat, leiripaikat, eläinsuojat, ratsastusaitaukset, maneesit sekä katsomot. Niiden huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset on merkittävä turvallisuusasiakirjaan. Lisäksi niille tulee nimetä turvallisuusasioista vastaava henkilö, jonka nimi ja yhteystiedot merkitään turvallisuusasiakirjaan.

Rakennusten, rakenteiden ja muiden tilojen tulee soveltua käyttötarkoitukseensa. Rakennettaessa tulee huomioida rakentamista koskevat määräykset ja säännökset (mm. MRL ja sen nojalla annetut säädökset ja määräykset). Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999, jäljempänä MRL) mukaan *rakennus ympäristöineen on pidettävä sellaisessa kunnossa, että se jatkuvasti täyttää terveellisuuden, turvallisuuden ja käyttökelpoisuuden vaatimukset eikä aiheuta ympäristöhaittaa tai rumenna ympäristöä* (MRL 166 § 1 mom.). Huomiota tulee kiinnit-

tää esimerkiksi rakenteiden lujuuteen, kulkureittien turvallisuuteen ja paloturvallisuuteen. Rakennusten ja rakenteiden turvallisuus- ja rakentamisseikoista (esim. rakennusmateriaalien valinta) voi keskustella rakentamista valvovien rakennusvalvontaviranomaisten kanssa.

Majoitukseen käytettävien rakennusten tulee lisäksi täyttää terveydensuojelulainsäädännön vaatimukset. Tarkempia ohjeistuksia asiasta antaa kunnan terveydensuojeluviranomainen.

Myös mahdollisesti käytössä olevien koneiden ja laitteiden tulee olla suoritettavaan toimintaan soveltuvia ja täyttää niitä koskevat määräykset (esim. valtioneuvoston asetus koneiden turvallisuudesta 400/2008 sekä valtioneuvoston asetus työvälineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta 403/2008).

Tilat, rakennukset, rakenteet, välineet ja muu tarpeisto tulee tarkastaa ja huoltaa säännöllisesti. Tarkastuksesta ja huollosta kannattaa tehdä huoltosuunnitelma ja pitää niistä huoltopäiväkirjaa. Huoltosuunnitelman ja säännöllisten huoltojen lisäksi kohteiden kuntoa tulee seurata päivittäin ja korjata mahdolliset puutteet niiden vakavuuden edellyttämässä aikataulussa. Tarvittaessa vaaraa aiheuttavat kohteet tulee poistaa käytöstä. Rakennusten ja rakenteiden osalta tulee huolehtia myös tulisijojen ja hormien säännöllisestä nuohouksesta.

9.2 Rakennusten ja rakenteiden yleinen turvallisuus

Paloturvallisuus

Rakennuksissa ja rakenteissa tulee huomioida pelastustoimen lainsäädännön mukaiset paloturvallisuusmääräykset. Rakennuksissa tulee esimerkiksi olla riittävä määrä poistumisteitä ja ne tulee merkitä selvästi. Pelastuslaitos valvoo alueellaan paloturvallisuuteen liittyvien velvoitteiden noudattamista.

Rakennuksissa tulee olla palovaroittimet tai muunlainen paloilmoitinjärjestelmä ja helposti saatavilla oleva toimintakuntoinen alkusammutuskalusto. Tilapäisessä käytössä olevat majoitustilat tulisi myös varustaa palovaroittimella yöpymisen ajaksi. Jos majoitus tapahtuu kamiinalla tai vastaavalla lämmitettävissä teltoissa, voidaan paloturvallisuus varmistaa jatkuvalla valvonnalla. Palontorjunta-automatiikan (sprinklaus, paloilmoitin tai palovaroitinjärjestelmä, palovaroittimet jne.) avulla saadaan huomattava parannus paloturvallisuuteen.

Sammutus- ja pelastustehtävien järjestely on hyvä suunnitella etukäteen yhteistyössä pelastusviranomaisten kanssa. Pelastusteiden kulkukelpoisuudesta huolehtiminen ja pelastusyksiköiden pääsy rakennusten ja aitausten lähelle on huomioitava kaikkina vuodenaikoina (esim. autojen pysäköintimahdollisuudet sekä lumen auringus). Myös sammutusveden hankintapaikka on merkittävä selvästi.

Sähköturvallisuus

Palovahinkojen ennaltaehkäisemiseksi tulee huolehtia sähkölaitteiden ja -asennusten (erityisesti valaisimien ja lämmittimien) kunnossapidosta, huollosta ja määräaikaistarkastuksista. Lisätietoa sähkökunnossapidosta ja määräaikaistarkastuksista löytyy Tukesin internetsivuilta sähkölaitteistovalvonnan oppaasta Kiinteistöjen sähkökunnossapito ja määräaikaistarkastukset. Sähköjohdot ja -laitteet sekä muut välineet, jotka voivat vahingoittaa hevosta tai joita hevonen voi vahingoittaa, on tarvittaessa suojattava tai sijoitettava hevosen ulottumattomiin.

Rikksentorjunta

Rakennusten ja rakenteiden osalta tulee huomioida myös rikksentorjunta. Rakenteellinen murtosuojaus (esim. lukitukset), elektroninen valvonta ja vartiointi ehkäisevät murto- ja ilkivaltavahinkojen lisäksi mahdollisia tuhopolttopauksia.

Tallikäyttäytyminen

Rakennuksissa tulee olla esillä, esimerkiksi kyltein ja opastein, tallikäyttäytymiseen liittyviä hyviä toimintatapoja muun muassa hevosen ruokintaan, karsinoihin menemiseen, ovien kiinnipitämiseen sekä tavaroiden säilyttämiseen liittyviä asioita. Tilat, jotka ovat yksityiskäytössä ja joihin ei ole tarkoitus päästää asiakkaita, tulee merkitä selkeästi.

Täyttääkseen huolellisuusvelvollisuutensa toiminnanharjoittajan tulee jakaa tallin toimintasäännöt uusille asiakkaille ja sijoittaa ne näkyvälle paikalle tallilla esimerkiksi ilmoitustaululle. Tallin toimintasäännöt on lisäksi suositeltavaa toimittaa alaikäisten asiakkaiden vanhemmille. Säännöissä on kerrottava selkeästi, mitkä toiminnot ovat kiellettyjä (esim. tallissa huutaminen tai käytävillä juokseminen) ja mitä toimenpiteitä on karsinassa työskentelyssä noudatettava (esim. kuinka hevoset on oltava kytkettyinä).

Tallialueella tulee olla tupakointikielto. Rajattu tupakointipaikka voidaan osoittaa erikseen esimerkiksi kyltein.

9.3 Eläinsuojat

Eläinsuojalla tarkoitetaan tallia ja muuta vastaavaa hevosen pitoon tai säänsuojaksi tarkoitettua rakennusta tai rakennelmaa. Eläinsuojan tulee olla turvallinen, siisti ja hyvin hoidettu. Sen tulee olla tiloiltaan ja muilta puitteiltaan toiminnan tarkoitukseen sopivia. Kaikessa toiminnassa on otettava huomioon hevosen hyvinvointia ja turvallisuutta edistävät seikat, koska ne vaikuttavat hevosen käyttäytymiseen ja siten välillisesti asiakkaan turvallisuuteen.

Eläinsuojan tulee täyttää eläinsuojelulainsäädännön (mm. eläinsuojelulaki 247/1996, eläinsuojeluasetus 396/1996 ja valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta 588/2010) vähimmäisvaatimukset rakenteiden, materiaalien, koon ja pitopaikan olosuhteiden suhteen. Asetuksessa hevosten suojelusta säädetään esimerkiksi eri karsinoiden vähimmäiskoista.

Hevosen on voitava suojassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua. Hevosella tulee myös olla puhdas ja kuiva makuupaikka. Lattia ei saa olla liukas eikä aukoiltaan sellainen, että hevosen kaviot voivat vahingoittua tai tarttua siihen kiinni. Hevosten hoitoon liittyvät välineet tulee mahdollisuuksien mukaan säilyttää omassa tilassaan.

Hätätilanteessa hevoset on voitava poistaa nopeasti eläinsuojasta. Kulkuväylien ja oviaukkojen on oltava riittävän avaria, jotta henkilöiden ja hevosten on helppo liikkua tilasta toiseen. Käytävillä ja seinustoilla ei tulisi säilyttää tavaroita.

9.4 Aitaukset ja maneesit

Ratsastusalueen tulee olla aidattu. Ratsastusalueiden aitojen ja hallien seinien sekä pohjien tulee olla turvallisia ja valmistettu hevoselle sopivasta materiaalista. Ratsastusalueen pohjan tulee olla tasainen ja joustava, mutta ei upottava. Ratsastusalueen pohjalla ei saa olla suuria kiviä tai muita kovia esineitä. Teräviä kulmia ja piikkejä ei saa olla maassa eikä rakenteissa. Aitojen, seinien ja pohjan kuntoa on tarkkailtava ja huollettava tarvittaessa. Sisäänkäyntien ratsastusalueille tulee olla riittävän leveitä.

Aitauksissa voidaan esittää eläinten ruokinnan olevan kielletty ilman lupaa ruokintakieltomerkillä. Sähköistetyt aidat tulee varustaa selkeällä ja helposti havaittavalla varoitusmerkillä sähköistyksestä.

Sisä- ja ulkotiloissa sijaitsevien katsomoiden tulee olla eristetty ratsastusurasta suoja-aidalla. Katsomoihin pääsyn on oltava turvallinen. Yleisö on ohjeistettava toimimaan oikein aitauksien läheisyydessä ja maneesseissa (esim. ei koiria, huutaminen kielletty, tupakointi ja alkoholin käyttö kielletty).

9.5 Tallialueen ympäristö

Toiminnanharjoittajan on huolehdittava alueen riittävästä valaistuksesta. Hyvä valaistus lisää asiakas- ja työturvallisuutta sekä ennaltaehkäisee ilkivaltaa ja rikoksia.

Siirtymisteiden tallilta kentälle tulee olla mahdollisimman turvallisia. Siirtymistiet ja ajotiet suositellaan suunniteltavan siten, että vältetään teiden ja muiden väylien ylityksiltä. Siirtymisteiden kunnosta on pidettävä huolta (esim. talvikunnossapidossa auraus ja liukkaudenesto). Autojen pysäköintialueet tulee sijoittaa siten, etteivät asiakkaat joudu kulkemaan hevosten kanssa eläinsuojasta ratsastusalueelle pysäköintialueen läpi.

Tallialueen ympäristön osalta tulee myös ottaa huomioon ympäristönsuojelulliset näkökohdat, ja huomioida muun muassa ympäristönsuojelulaki (527/2014) ja -asetus (713/2014), luonnonsuojelulaki (1096/1996) ja -asetus (160/1997) sekä jätelaki (646/2011) ja -asetus (179/2012).

Pelastusteiden kulkukelpoisuudesta huolehtiminen ja pelastusyksiköiden pääsy rakennusten ja aitausten lähelle on huomioitava (esim. autojen pysäköintimahdollisuudet sekä lumen auraus).

10 Reitit ja yleisötilaisuudet

10.1 Reitit

Reittejä on erilaisia: rakennettuja reittejä ja vaellusreittejä. Vaellusreitit ovat pääasiassa metsä- ja peltoteitä sekä -polkuja, joilla seuraavassa esitetyt suositukset tulee ottaa huomioon soveltuvin osin.

Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä palvelussa käytettävät reitit sekä niiden huoltoa ja kunnossapitoa koskevat vaatimukset. Ratsastusreiteille tulee olla nimettynä niiden turvallisuusasioista ja valvonnasta vastaava henkilö, jonka nimi ja yhteystiedot merkitään turvallisuusasiakirjaan.

Ratsastusreitit tulee tarkastaa ja huoltaa säännöllisesti. Tarkastuksesta ja huollosta kannattaa tehdä huolto-suunnitelma ja pitää niistä huoltopäiväkirjaa. Huoltosuunnitelman ja säännöllisten tarkastusten lisäksi reittien kuntoa tulee seurata päivittäin ja korjata mahdolliset puutteet niiden vakavuuden edellyttämässä aikataulussa. Tarvittaessa vaaraa aiheuttavat ratsastusreitit on suljettava (esim. eristämällä reitin alkupää selkeästi varoitushallilla).

Ratsastusreittiä suunniteltaessa tulee kiinnittää huomiota muun muassa seuraaviin asioihin:

- Ratsastukseen sopiva turvallinen maasto, kuten helppo reitti, tehdään profiililtaan lievästi nousevaan ja laskevaan maastoon.
- Riittävän hyvä näkyvyys: Jyrkissä mutkissa ja ratsastusteiden risteyksissä kasvillisuus on raivattava siten, että näkyvyys on riittävä eikä yllättäviä kohtaamisia pääse tapahtumaan. Myös kulku-uran leventäminen lisää turvallisuutta.
- Riittävä etäisyys liikenneväylistä ja muista häiriötä tuottavista lähteistä (ks. esim. Ratsastuskeskusten suunnittelu- ja rakentamisopas. Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu no 86. 2005).
- Ratsastusreittien mitoitus ja perustaminen: Kaviouran minimileveys on 1 m. Vapaan tilan tarve uran kohdalla on 1,5 m ja korkeussuunnassa 3 m. Vapaaseen laukkaan tarvittavan uran leveys on 2 m. (ks. Hevoskehämateriaali 2004, osa B. Ulkoilu- ja hevosreitit sekä Kevyen liikenteen suunnittelu, Tielaitos 1998).
- Reiteillä tulisi pitää teiden ja muiden väylien ylittämiset mahdollisimman vähäisinä.
- Reitien vaikeusaste (maasto, pituus ja matkavauhti) tulee suunnitella osallistujaryhmän (taso, ikä ja erityisryhmä) mukaan.
- Reittikokonaisuutta suunniteltaessa tulee tehdä riskien arviointi eli miettiä reitin vaaralliset osiot ja toimenpiteet tapaturmien ja onnettomuuksien torjumiseksi.
- Luvan hankinta maan tai toimipaikan omistajalta tai haltijalta. Reittejä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon laki yksityisistä teistä (358/1962). Säännölliseen ja järjestettyyn toimintaan tulee pyytää maanomistajan tai tiekunnan lupa. Muissa tapauksissa ratsastus kuuluu jokamiehen oikeuksiin.
- Jos ajoteitä tai muita väyliä joudutaan ylittämään, tulee risteyskohta merkitä tarpeellisilla varoitustauluilla.
- Jos ratsastusreiteillä joudutaan osaksi kulkemaan ajo- tai kevytliikenneteillä, tulee näistä laatia selkeät ohjeet asiakkaille.

Tieliikennelain (267/1981) mukaan *eläimet, joita kuljetetaan tiellä, on pidettävä kytkettyinä tai niitä on vartioitava siten, etteivät ne aiheuta vaaraa tai kohtuutonta haittaa liikenteelle. Ratsastajan ja eläimen kuljettajan on soveltuvien osin noudatettava ajoneuvon kuljettajaa koskevia säännöksiä* (tieliikennelaki 2 luku 46 § 2 mom.). Ratsastajan paikka on siten ajoradalla eivätkä ratsastajat yleisesti saa käyttää kevyen liikenteen väylää. Ratsastus kevyen liikenteen väylällä on kuitenkin tieliikenneasetuksen (182/1982) mukaisesti mahdollista sallia liikennemerkillä (Merkki 427. Ratsastustie).

Järjestyslain (612/2003) mukaan *ratsastaminen ja hevos- tai muulla vastaavalla ajoneuvolla ajaminen on kielletty kuntopolulla tai muulla sen kaltaisella juoksuradalla, yleiseen käyttöön kunnostetulla ladulla ja urheilukentällä, jollei muuta ole osoitettu* (järjestyslaki 4 luku 15 § 1 mom.).

10.2 Yleisötilaisuudet

Yleistä järjestystä ja turvallisuutta edistämään on säädetty järjestyslaki. Lisäksi kokoontumislaisissa (530/1999) säädetään muun muassa yleisötilaisuuksien järjestämisestä. Yleisötilaisuuksia ovat esimerkiksi ratsastuskilpailut ja muut ratsastustapahtumat.

Toiminnanharjoittajan tulee vastata järjestyksenpidosta ja tarvittaessa esimerkiksi suurissa yleisötapahtumissa tai muissa vastaavissa tilaisuuksissa huolehtia asiakkaiden turvallisuudesta mahdollisten järjestyshäiriöiden, väkivaltatapausten ja muun häiritsevän käyttäytymisen varalta järjestämällä tilaisuuteen riittävä määrä järjestyksenvalvoja. Järjestyksenvalvojen osalta tulee huomioida laki yksityisistä turvallisuuspalveluista (1085/2015).

Yleisötilaisuuksissa myytävien tai jaettavien tavaroiden (esim. palkinnot) tulee olla turvallisia ja määräysten mukaisia.

Ohjeen liitteessä 6 on esitetty tahoja, joilta toiminnanharjoittaja saa opastusta yleisötilaisuutta järjestäessään.

11 Vuokraus ja alihankinta

KuTuL:n mukaan toiminnanharjoittaja, joka tarjoaa palvelun kuluttajalle, vastaa palvelun turvallisuudesta. Tämä koskee myös vuokraus- ja alihankintatoimintaa. Käytettäessä alihankintapalveluita tulee toiminnanharjoittajan varmistaa kokonaispalvelun turvallisuus. Siten palvelupaketin tarjoava toiminnanharjoittaja vastaa koko palvelutapahtuman turvallisuudesta. Lisäksi toiminnanharjoittajan tulee varmistaa alihankintaketjussa tiedonkulun toimivuus. Alihankintapalveluita koskevat samat turvallisuusvaatimukset kuin pääasiallista toiminnanharjoittajaa.

Myös palvelun välittäjä on vastuussa palvelun turvallisuudesta. Välittäjän vastuulla on erityisesti varmistaa, että eri osista koottu tai alihankkijoiden toteuttama kokonaisuus on kuluttajalle turvallinen. Lisäksi välittäjä vastaa siitä, että turvallisuusasiat otetaan huomioon ja koordinoidaan siten, ettei kuluttajaturvallisuuden kannalta jää aukkoja.

Suoritettaessa ratsastuspalveluita alihankintatoimintana tulee ratsastuspalveluun sisältyä ammattitaitoinen ohjaaja. Lisäksi tarvittavien ratsastusvälineiden ja henkilönsuojainten (esim. ratsastuskypärä) tulisi kuulua vuokravälineistön mukaan automaattisesti. Asiakkaille tulee kertoa ja näyttää varusteiden oikea ja turvallinen käyttö sekä varmistaa asiakkaan osaaminen. Jos toiminnanharjoittaja vuokraa välineitään kuluttajille omatoimisesti käytettäväksi, tulee välineet huolellisuusvelvollisuuden mukaisesti tarkastaa, huoltaa ja puhdistaa vuokrausten välillä (esim. ratsastuskypärän tuuletus).

Karsinapaikan vuokraustoiminnassa rakennusten tulee täyttää kohdan 10 vaatimukset rakennusten ja rakenteiden osalta. Karsinapaikan vuokraaville asiakkaille tulee kertoa tallin toimintasäännöt. Lisäksi säännöt on hyvä antaa vuokraajille kirjallisessa muodossa ja niiden tulee myös olla esillä ilmoitustaululla.

Karsinapaikan vuokranneita asiakkaita tulee opastaa turvalliseen toimintaan. Toiminnanharjoittajan tulisi tiedottaa hyvistä reiteistä sekä ohjeistaa asiakkaitaan maastossa ratsastamiseen. Yksin ratsastaminen maastossa ei ole suositeltavaa. Tallin henkilökunnan on hyvä selvittää maastossa ratsastavan asiakkaan reittisuunnitelma mahdollisten eksymistapausten varalta, etenkin silloin, jos asiakas ratsastaa yksin. Toiminnanharjoittajan tulee ohjeistaa asiakkaitaan liikkumaan liikenteessä ja ratsastusreiteillä sekä huomioimaan muut liikkujat, naapurit ja maanomistajat.

Vuokraus- ja täysihoitopalvelusta suositellaan tehtävän kirjallinen sopimus asiakkaiden kanssa.

12 Ratsastuspalvelun hevoset ja niiden soveltuvuus

Turvallisuusasiakirjassa on selvitettävä palvelussa käytettävät eläimet sekä niiden huoltoon koskevat vaatimukset. Hevosille tulee olla nimettynä niiden turvallisuusasioista ja valvonnasta vastaava henkilö, jonka nimi ja yhteystiedot merkitään turvallisuusasiakirjaan. Turvallisuusasiakirjaan on myös syytä kirjata eläinten hoitoa ja pitopaikkaa koskevat seikat. Lisäksi eläinsuojelulain 26 §:n mukaan toiminnanharjoittajan on pidettävä ajan tasalla olevaa luetteloa toiminnan kohteena olevista eläinlajeista ja eläimistä.

Toiminnanharjoittajan on huolellisuusvelvollisuutensa mukaisesti varmistettava, että asiakkaiden käyttöön luovutettavat hevoset ovat soveltuvia ja koulutettuja kyseiseen toimintaan. Hevosten tulisi olla ihmisystävällisiä sekä aikuisille että lapsille ja niiden tulisi käyttäytyä luotettavasti, jotta ne eivät aiheuta vaaraa.

Ratsastuspalvelussa käytettävien hevosten suositeltava alaikäraja on 5 vuotta. Jos joissakin palveluissa tai toiminnoissa käytetään vain tiettyjä hevosia tai jos hevosten käyttöön liittyy rajoituksia (esim. ratsastajan painorajaus), tulee nämä tiedot merkitä turvallisuusasiakirjaan.

Toiminnanharjoittajalla ja työntekijöillä tulee olla riittävä kokemus hevosten kanssa toimimiseen. Toiminnanharjoittajan, ohjaajan tai kouluttajan tulisi valvoa jatkuvasti hevosten kanssa toimimista mahdollisten yllättävien tilanteiden varalta. Tämä on erityisen tärkeää silloin, kun palveluun osallistuja on kokematon toimimaan hevosten kanssa.

Toiminnanharjoittajan tulee tarkastaa hevosten jalkojen, kavioiden ja kengityksen kunto säännöllisesti. Talvella ulkona ratsastettaessa hevonen tulee varustaa sopivalla kengityksellä.

Hevosten kuljetuksesta ja lastauksesta vastaa aina toiminnanharjoittaja. Lastauksen aikana tulee sivullisten olla riittävän etäällä lastaustilanteesta. Hevosten kuljetuksesta säädetään laissa eläinten kuljetuksesta (1429/2006).

Toiminnan tulee täyttää eläinsuojelulain ja -asetuksen sekä asetuksen hevosten suojelusta määräykset. Niissä säädetään mm. eläinten pitopaikkaan, hoitoon ja kohteluun liittyviä seikkoja.

13 Elintarviketurvallisuus

Toiminnanharjoittaja on vastuussa siitä, että palvelun yhteydessä (esim. erilaiset yleisötapauhtumat) myytävät tai tarjottavat elintarvikkeet ovat turvallisia. Tarjottavien elintarvikkeiden ja siihen liittyvän toiminnan tulee täyttää niitä koskevien kansallisten ja EU-säädösten vaatimukset. Elintarviketurvallisuudesta säädetään elintarvikelaissa (23/2006). Elintarvikelain mukaan kunta vastaa alueellaan elintarviketurvallisuuteen liittyvästä valvonnasta.

Hyödyllistä tietoa elintarviketurvallisuuteen liittyen löytyy myös Elintarviketurvallisuusvirasto Eviran verkkosivuilta osoitteesta www.evira.fi.

14 Luvat, ilmoitukset ja vakuutukset

Ratsastuspalveluita tarjottaessa on huomioitava lainsäädännön velvoitteet, kuten ilmoitettava palvelun tarjoamisesta tai haettava lupaa toimintaa varten. Toiminnanharjoittajan tulee tarvittaessa muun muassa:

- tehdä eläinsuojelulain (247/1996) 24 §:n mukainen kirjallinen ilmoitus ammattimaisesta tai muutoin laajassa mitassa tapahtuvasta hevosten pidosta sille aluehallintovirastolle, jonka toimialueella toimintaa harjoitetaan (koskee talleja, joissa on vähintään kuusi täysikasvuisten hevosta tai ponia). Ilmoitusvelvollisuus koskee eläinten myymistä, välittämistä, vuokraamista, kasvattamista, valmentamista ja kouluttamista sekä säilytettäväksi ja hoidettavaksi ottamista ja opetuksen antamista eläinten käytössä,
- tehdä kokoontumislain (530/1999) 14 §:n mukainen ilmoitus yleisötilaisuuden järjestämisestä järjestämispaikan poliisille,
- laatia pelastuslain (379/2011) 16 §:n mukainen yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma ja toimittaa se tiedoksi säännöksen asettamassa määräajassa alueen pelastusviranomaiselle,
- tehdä terveydensuojelulain (763/1994) 13 §:n mukainen ilmoitus kunnan terveydensuojeluviranomaiselle hevosten pitoon tarkoitettun rakennuksen tai aitauksen sijoittamisesta tai käyttöönotosta asema- tai rakennuskaava-alueella sekä 18 §:n mukainen ilmoitus talousvetä toimittavasta laitoksesta,
- hankkia lupa maan tai toimipaikan omistajalta tai haltijalta,
- huomioida mitä laki yksityisistä teistä (358/1962) sisältää.

Edellä mainittu lista ei ole täydellinen, vaan toiminnanharjoittajan on selvitettävä millaisia ilmoituksia tai lupia kyseiseen ratsastuspalveluun liittyen on tarpeen tehdä ja ketkä ovat toimivaltaisia viranomaisia. Ohjeen liitteessä 6 on esitetty tahoja, joilta toiminnanharjoittaja saa opastusta yritystoimintaa aloittaessaan ja toiminnan aikana.

Toiminnanharjoittajan tulee huolehtia tarpeellisista vakuutuksista ratsastuspalveluihin liittyen. Lakisääteisiä vakuutuksia ovat esimerkiksi henkilövakuutukset työsuhteessa oleville henkilöille (eläke- ja tapaturmavakuutukset). Lakisääteisten vakuutusten lisäksi toiminnanharjoittajan on hyvä vakuuttaa itsensä ja koko henkilökuntansa, myös vapaaehtois- ja tilapäistyöntekijät, toiminnan vastuuvakuutuksella. Jos toiminnanharjoittaja ei ole ottanut vakuutuksia vapaaehtois- tai tilapäistyöntekijöille, siitä tulee ilmoittaa heille selvästi.

Yleisötapauhtumien järjestämisen yhteydessä toiminnanharjoittajan tulee huolehtia vakuutusturvastaan, erityisesti vastuuvakuutuksesta. Suositeltavaa on myös vakuuttaa irtain omaisuus ja kiinteät tilat, jos toimintaan

sisältyy tällaisia. Lisäksi voi olla tarpeen ottaa erilaisia ryhmävakuutuksia ratsastuspalveluun osallistuville. Asiakkaille on kerrottava, jos heitä ei ole vakuutettu toiminnanharjoittajan puolesta.

Suosittelavaa on ennen toiminnan aloittamista ottaa yhteyttä omaan vakuutusyhtiöön ja keskustella tarkemmin oman toimintansa vakuutustarpeesta.

15 Omavalvonnan määräaikaistarkastukset ja käyttötarkkailu

Ratsastustallilla on syytä olla kirjallinen huoltosuunnitelma määräaikaistarkastusta vaativista kohteista ja tarkastusten ajankohdista (mitä huolletaan ja milloin). Tällaisia kohteita ovat muun muassa tilat, rakenteet, koneet, laitteet, henkilönsuojaimet (esim. ratsastuskypärät) sekä pelastus- ja ensiapuvälineet. Huoltosuunnitelma(t) on suositeltavaa merkitä huoltopäiväkirjaan.

Määräaikaistarkastuksen ajankohta sekä tarkastuksen sisältö vaihtelevat käytettävien tilojen, rakenteiden, koneiden, laitteiden, välineiden ja muun tarpeiston tyyppin, iän, materiaalien, käyttäjäryhmien sekä käyttöasteen mukaan. Kyseiset seikat on huomioitava huoltopäiväkirjaa suunniteltaessa ja tarpeen mukaan huoltopäiväkirjaan on syytä tehdä erilliset huoltosuunnitelmat kullekin kohteelle.

Määräaikaishuoltojen ja -tarkastusten lisäksi ratsastustallia ja sen läheisyyttä tulee tarkkailla päivittäin. Käyttötarkkailu on jatkuvaa olosuhteiden ja turvallisuustason seurantaa. Täyttääkseen huolellisuusvelvollisuutensa toiminnanharjoittajan on syytä suorittaa käyttötarkkailua päivittäin ainakin ennen asiakkaiden päästämistä tiloihin sekä huippukuormitusten aikana.

Käyttötarkkailusta on suositeltavaa pitää kirjallista käyttöpäiväkirjaa, johon merkitään esimerkiksi päivittäinen rutiinitarkastus (mm. hevosten yleistilat sekä asiakkaille tarkoitetut tilat), hevosiin liittyvät erityishuomiot, kävijämäärä sekä erityiskäytön ajankohdat (esim. yrityskäynnit, lasten vuorot ja terapiaratsastus). Lisäksi erilaisten koneiden ja laitteiden toimintahäiriöt on syytä merkitä käyttöpäiväkirjaan.

Esimerkiksi Suomen Ratsastajainliitto ry on laatinut tarkempaa ohjeistusta ratsastustallien omavalvonnan toteuttamiseksi. Ratsastajainliitolla on oma jäsentällijärjestelmä, jossa on kriteereitä liittyen mm. henkilökunnan osaamiseen ja koulutukseen, hevosten hyvinvointiin ja koulutustasoon sekä olosuhteisiin. Lisäksi Ratsastajainliiton Laatutalli- järjestelmä kannustaa yrittäjiä toiminnan jatkuvaan kehittämiseen.

16 Kuluttajaturvallisuuslain mukainen valvonta

Ratsastuspalvelun turvallisuudesta vastaa aina palvelun tarjoaja eli toiminnanharjoittaja.

KuTuL on väistynyt ja täydentävä yleislaki. Sitä sovelletaan kaikkiin kuluttajapalveluihin niiltä osin, kun niiden turvallisuusseikoista ei ole säädetty muussa lainsäädännössä. Vaikka tietystä palvelusta olisi säädetty muussa laissa, sen lisäksi voidaan soveltaa KuTuL:a täydentävästi.

Kuluttajaturvallisuusviranomaiset eivät tarkasta kaikkia kuluttajapalveluita, vaan valvonta on riskiperusteista ja pistokokeenomaista. Tarkastuksilla ei välttämättä tarkasteta kaikkia palvelun osia vaan keskitytään erityisesti turvallisuusjohtamisjärjestelmiin ja omavalvonnan toimivuuteen tai jo tiedossa oleviin epäkohtiin.

Kuluttajaturvallisuusviranomaisten suorittama valvonta on toiminnanharjoittajalle maksutonta lukuun ottamatta 34-42 ja 44 §:n nojalla annetun päätöksen noudattamista koskevaa tarkastusta.

Kuluttajapalveluun tehty tarkastus ei poista toiminnanharjoittajan vastuuta palvelun turvallisuudesta miltään osin. Viranomaiset eivät myöskään voi myöntää KuTuL:n nojalla hyväksyntöjä tai lupia.

17 Lakeja, ohjeita ja suosituksia

17.1 Kuluttajaturvallisuuslainsäädäntö

- Kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011)
- Valtioneuvoston asetus eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011)
- Valtioneuvoston asetus kulutustavaroista ja kuluttajapalveluksista annettavista tiedoista (613/2004)

17.2 Muita lakeja, asetuksia, päätöksiä ja määräyksiä

- Elintarvikelaki (23/2006)
- Eläinsuojelulaki (247/1996) ja -asetus (396/1996)
- Eläintautilaki (441/2013)
- Eviran määräys hygieniaosaamisesta (1/2009)
- Henkilötietolaki (523/1999)
- Järjestyslaki (612/2003)
- Jätelaki (646/2011) ja -asetus (179/2012)
- Kokoontumislaki (530/1999)
- Kuluttajansuojalaki (38/1978)
- Laki eläinten kuljetuksesta (1429/2006)
- Laki järjestyksenvalvojista (533/1999)
- Laki lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä (504/2002)
- Laki nuorista työntekijöistä (998/1993)
- Laki työsuojelun valvonnasta ja työpaikan työsuojeluyhteistoiminnasta (44/2006)
- Laki yksityisistä teistä (358/1962)
- Luonnonsuojelulaki (1096/1996) ja -asetus (160/1997)
- Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) ja sen nojalla annetut säädökset ja määräykset
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus tuettavaa rakentamista koskevista paloteknisistä vaatimuksista (474/2014)
- Pelastuslaki (379/2011) ja pelastustoimiasetus (407/2011)
- Rikosrekisterilaki (770/1993)

- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus pienten yksiköiden talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (401/2001)
- Sosiaali- ja terveysministeriön asetus talousveden laatuvaatimuksista ja valvontatutkimuksista (461/2000)
- Työtapaturma- ja ammattitautilaki (459/2015) Terveysturvallisuuslaki (763/1994) ja -asetus (1280/1994)
- Tieliikennelaki (267/1981) ja -asetus (182/1982)
- Tuotevastuulaki (694/1990)
- Työturvallisuuslaki (738/2002)
- Ulkoilulaki (606/1973)
- Vahingonkorvauslaki (412/1974)
- Valmismatkalaki (1079/1994)
- Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta (588/2010)
- Valtioneuvoston asetus koneiden turvallisuudesta (400/2008)
- Valtioneuvoston asetus työvälaineiden turvallisesta käytöstä ja tarkastamisesta (403/2008)
- Valtioneuvoston päätös henkilönsuojaimista (1406/1993)
- Ympäristönsuojelulaki (527/2014) ja -asetus (713/2014)

Säädökset löytyvät esimerkiksi oikeusministeriön ja Editan ylläpitämästä säädöstietopankista verkkosivuilta osoitteesta www.finlex.fi.

17.3 Ratsastukseen liittyvää materiaalia (muutamia esimerkkejä)

- Alkusuunnitusharjoitusopas. Suomen Palopäälyliitto ry. 2009.
- Ensiapuopas. Suomen Punainen Risti. Kustannus Oy Duodecim. 2011.
- Esteettömät sisäliikuntatilat. Opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntapaikkajulkaisu no 106. 2013.
- Hevonen – eläinsuojelulainsäädäntöä koottuna. Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. 2014.
- Hevoskehämateriaali. Hevosten Maaseutu 2 -hanke. Laurea-ammattikorkeakoulu. 2004.
- Hevostaito-opas. Suomen Ratsastajainliitto ry. 2013.
- Hevostallien ympäristönsuojeluohje. Ympäristöministeriön moniste 121. 2003.
- Kevyen liikenteen suunnittelu. Tielaitos. 1998.
- Pelastussuunnitelma: opas yrityksille ja muille työyhteisöille. Suomen Pelastusalan Keskusjärjestö. 2013.
- Pk-yritysten riskienhallinta: www.pk-rh.fi.
- Rakennuksen rakenteellinen turvallisuus: http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Rakentaminen/Rakennuksen_turvallisuus/Rakenteellinen_turvallisuus.
- Ratsastuskeskusten suunnittelu- ja rakentamisopas. Opetusministeriön liikuntapaikkajulkaisu no 86. 2005.
- Riskien arviointi työsuojelun näkökulmasta: <http://www.tyosuojelu.fi/tyosuojelu-tyopaikalla/vaarojen-arviointi>.
- Suomen Ratsastajainliiton jäsentalli – ohjeistus toimivaan tallitoimintaan. Suomen Ratsastajainliitto ry. 2013.
- Suomen Ratsastajainliitto ry:n ratsastusradan liikennesäännöt: http://www.ratsastus.fi/ratsastustietoa/ratsastamaan/ratsastusradan_liikennesaannot.
- Suomen Ratsastajainliitto ry:n talutusratsastusohjeet: http://www.ratsastus.fi/instancedata/prime_product_julkaisu/ratsastajainliitto/embeds/ratsastajainliittowwwstructure/13885_4rcevbfzla6l43.pdf

18 Standardit

Standardisoinnilla lisätään tuotteiden sekä palveluiden yhteensopivuutta ja turvallisuutta. Standardeissa esitetään tapoja, joilla voidaan lähtökohtaisesti saavuttaa lainsäädännön mukaiset vaatimukset. Ne on luotu helpottamaan kuluttajien, elinkeinoelämän toimijoiden ja viranomaisten työtä arvioitaessa tuotteiden ja palveluiden vaatimustenmukaisuutta. Vaikka kuluttajapalvelu on jonkin standardin mukainen, valvontaviranomainen voi puuttua asiaan, jos palvelu osoittautuu terveydelle tai omaisuudelle vaaralliseksi.

Standardien asema kuluttajapalveluiden vaatimustenmukaisuutta, erityisesti turvallisuutta, arvioitaessa on määritelty KuTuL 11 §:ssä. Lain mukaan *kulutustavaraa tai kuluttajapalvelua* pidetään lähtökohtaisesti turvallisena *siltä osin kuin se on sellaisten yhdenmukaistettujen standardien mukainen, joita koskeva viittaus on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä* (KuTuL 11 § 1 mom.).

Muiden niin sanottujen tavallisten standardien viitetietoja ei ole julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Niitä voidaan silti lain mukaan käyttää apuna vaarallisuutta arvioitaessa. *Kulutustavaran tai kuluttajapalvelun vaarallisuutta arvioitaessa valvontaviranomaiset kiinnittävät lisäksi huomiota turvallisuuskysymyksiä käsitteleviin kansainvälisiin tai kansallisiin standardeihin* (KuTuL 11 § 2 mom. 1. kohta).

Suomen standardoimisliitto SFS ry ylläpitää Suomen standardikokoelmaa. Standardit, joiden viitetiedot on julkaistu Euroopan unionin virallisessa lehdessä, on mainittu SFS:n verkkosivuilla. Standardeja on annettu muun muassa ratsastajien suojavarusteista sekä paloturvallisuudesta:

- SFS-EN 1384: Helmets for equestrian activities. Ratsastuskypärät (v. 2012).
- SFS-EN 13158:en: Protective clothing. Protective jackets, body and shoulder protectors for equestrian use: For horse riders and those working with horses, and for horse drivers. Requirements and test methods (year 2009).
- SFS 5900: Tulitöiden paloturvallisuus (v. 2016).

Toiminnanharjoittaja voi tutustua standardeihin SFS:n verkkosivuilla osoitteessa www.sfs.fi. Standardeja voi myös ostaa SFS:n asiakaspalvelusta.

Liite 1

Ohje turvallisuusasiakirjan laatimiseksi

1. Toiminnanharjoittaja (esim. yritys)
  - nimi, kotipaikka ja yhteystiedot
  - mitä palveluita turvallisuusasiakirja koskee
2. Turvallisuusasioista vastaava(t) henkilö(t) ja varahenkilö(t)
  - nimet ja yhteystiedot (puhelinnumerot)
  - isommissa yrityksissä työvuoron turvallisuusvastaavat ja heidän tehtävänsä
  - mahdollisten alihankkijoiden turvallisuusvastaavat
  - tehtävien määrittely (esim. yleinen turvallisuuden valvonta, suunnittelu ja ohjeistus, henkilökunnan koulutus, alkusammutus- ja ensiapuvälineistä vastaaminen, onnettomuuksien ja läheltä piti -tilanteiden raportointi ja seuranta sekä pelastusteiden kulkukelpoisuuden valvonta)
3. Ennakoitavat vaaratilanteet ja niiden mahdolliset seuraukset
  - tunnistetaan mitä vaaroja toimintaan liittyy (esim. hevosen pillastuminen ja putoaminen hevosen selästä) ja missä tilanteissa vaaroja voi esiintyä, millaisia tapaturmia tai onnettomuuksia toiminnassa voi tapahtua ja kuinka todennäköisiä onnettomuudet ovat
4. Toimenpiteet vaaratilanteiden poistamiseksi ja ehkäisemiseksi
  - vaarojen tunnistamisessa esille tulleet seikat, jotka vaativat erityistä huomiota
  - esimerkiksi vaarallisten maastonkohtien (mm. teiden ja tasoristeysten ylitykset) huomioiminen reitin suunnittelussa ja menettelytavat turvallisuuden varmistamiseksi (esim. mahdolliset vaihtoehtoiset reittivaihtoehdot)
5. Ohjeet erilaisia kohdan 3 mukaisesti ennakoituja onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteita varten
  - keinot ja ohjeet avun hälyttämisestä ja varajärjestelmästä
  - johtamisvastuu, työnjako ja tehtävät onnettomuustilanteessa (esim. kuka hälyttää apua, antaa ensiapua ja ohjeistaa muita paikalla olijoita)
  - toimintajärjestys (esim. avun hälyttäminen ja ensiavun antaminen sekä jatkohoitoon ohjaaminen)
  - luettelo ensiapuvarusteista ja pelastusvälineistä sekä niiden sijainnista
  - evakuointi- ja pelastussuunnitelma
  - ohjeet asiakkaan katoamisen varalle ja etsintäsuunnitelma
  - ohjeet sen varalle, että ohjaaja/opas menettää toimintakykynsä tai joutuu erilleen ryhmästä
6. Palvelun tarjoamisessa mukana olevien turvallisuusasioihin liittyvä perehdyttäminen ja kouluttaminen sekä mahdolliset pätevyys- ja koulutusvaatimukset
  - tarvittaessa esimerkiksi ohjaajan/opaan ammattitaito, ikä, koulutus tai lajiliiton osoittama pätevyys
  - tehtävät onnettomuus- ja hätätilanteissa
  - henkilökunnan ensiapu- ja turvallisuuskoulutus
  - luettelo suoritetuista koulutuksista ja harjoituksista sekä niihin osallistuneet

7. Palvelussa käytettävät

a) Tilat, rakennukset ja rakenteet (ja muut näihin rinnastettavat rakennelmat)

- luettelo rakennuksista, rakenteista ja muista tiloista (esim. tallit, eläinsuojat, maneesit ja majoitustilat)
- kartta tai piirros niiden sijainnista
- käyttöä koskevat turvallisuusohjeet
- vastuuhenkilöt ja heidän yhteystiedot
- tiedot suunnittelijasta tai rakentajasta ja rakennusajankohdasta
- piirustukset ja luku-laskelmat
- poistumis- ja suojautumismahdollisuudet (esim. hätäuloskäynnit)
- paloturvallisuus (luettelo palokalustosta, esim. palovaroitin, sammuttimet ja sammutuspeitot sekä niiden sijainti)
- suoritettavat palotarkastukset ja nuohous, käsiammuttimen huolto ja tarkastus (merkitään esim. huoltopäiväkirjaan päivämäärän kera)
- sammutus- ja pelastustehtävien järjestely
- huoltosuunnitelma ja huoltopäiväkirja (milloin tarkastetaan ja huolletaan)
- käyttötarkkailu ja -päiväkirja (käyttöajankohdat, käyttökerrat ja käytöstä vastanneen nimi)

b) Koneet ja laitteet (ja muu näihin rinnastettava tarpeisto)

- luettelo koneista ja laitteista
- kartta tai piirros niiden säilytyspaikasta
- käyttöä koskevat turvallisuusohjeet
- vastuuhenkilöt ja heidän yhteystiedot
- hankinta-aika
- huoltosuunnitelma ja huoltopäiväkirja (milloin tarkastetaan ja huolletaan)
- käyttötarkkailu ja -päiväkirja (käyttöajankohdat, käyttökerrat ja käytöstä vastanneen nimi)

c) Henkilönsuojaimet ja muut suojaruusteet (ja muu näihin rinnastettava tarpeisto)

- luettelo henkilönsuojaimista ja muista suojaruusteista (esim. ratsastuskypärät, heijastimet ja sadeasut)
- kartta tai piirros niiden säilytyspaikasta
- käyttöä koskevat turvallisuusohjeet
- vastuuhenkilöt ja heidän yhteystiedot
- hankinta-aika
- huoltosuunnitelma ja huoltopäiväkirja (milloin tarkastetaan ja huolletaan)
- käyttötarkkailu ja -päiväkirja (käyttöajankohdat, käyttökerrat ja käytöstä vastanneen nimi)

d) Muut varusteet ja välineet (ja muu näihin rinnastettava tarpeisto)

- luettelo muista varusteista ja välineistä (esim. pelastusvälineet, ensiaputarvikkeet ja alkusammutuskalusto, suitset, satulat, kompassit sekä urheiluvälineet)
- kartta tai piirros niiden säilytyspaikasta
- käyttöä koskevat turvallisuusohjeet
- vastuuhenkilöt ja heidän yhteystiedot
- hankinta-aika
- huoltosuunnitelma ja huoltopäiväkirja (milloin tarkastetaan ja huolletaan)
- käyttötarkkailu ja -päiväkirja (käyttöajankohdat, käyttökerrat ja käytöstä vastanneen nimi)

e) Reitit

- merkitään esimerkiksi liitteinä oleviin karttoihin (esim. maastoratsastusreitit)
- reittiselostus (esim. onko kyseessä päivämatalka vai yöpymistä edellyttävä reitti)
- lähtöpaikka, paluupaikka, yöpymis-, tauko- ja tulentekopaikat sekä muut toimintapaikat

- vaihtoehtoiset reitit
- niin sanotut pelastus- ja noutopisteet reiteillä, jotka pelastuslaitoksen tiedossa

f) Eläimet

- luettelo hevosista ja muista eläimistä
- luettelo eri hevoslajeista ja niiden käyttötarkoituksesta
- missä eläimiä pidetään (esim. rakennus tai ulkona aidattu alue)
- miten eläimiä hoidetaan (mahdolliset hoidon erityisohjeet)
- vastuuhenkilöt ja heidän yhteystiedot
- asiakkaiden ohjeistaminen ja valvonta eläinten suhteen
- hevosten käyttöön liittyvät rajoitukset (esim. ikä- ja painorajoitus)

8. Palvelun tarjoamiseen liittyvät olosuhde- ja käyttörajoitukset

- millaisissa olosuhteissa ja tilanteissa palvelua ei voida tarjota (esim. sumu, sade ja ukkonen)
- miten esimerkiksi muuttuvat sääolosuhteet vaikuttavat palvelun tarjoamiseen
- toiminta olosuhteiden (esim. säätila ja valaistusolosuhteet) muuttuessa

9. Osallistujat ja osallistujaryhmät

- palvelun suurin mahdollinen turvallinen osallistujien määrä
- palveluun osallistuvien yhtäaikainen enimmäismäärä tietyissä toiminnoissa ja suorituspaikoilla (esim. maneesissa ja vaelluksella)
- mahdolliset terveydentila-, kielitaito-, ikä-, kunto-, taito-, kokemus- koulutus- ym. vaatimukset (esim. osallistujien vähimmäisikä ja fyysistä kuntoa koskevat edellytykset tai ratsastuksen perustaidot)
- mahdolliset vaatimukset ja rajoitukset (esim. ratsastuskypärän käytön pakollisuus ja päihteiden käytön kieltäminen)
- erityisedellytykset lasten ja muiden erityisryhmien osalta

10. Palvelun vaikutuspiirissä olevien muiden kuin asiakkaiden turvallisuuden varmistamiseksi tarpeelliset toimenpiteet

- katsojat, sivulliset, ohikulkijat ja muut vastaavat henkilöt (esim. hiihtoladun poikki kulkeva ratsastusreitti sekä katsojille tarkoitettun tilan selkeä rajaaminen)

11. Miten erilaiset onnettomuus-, vaara- ja vahinkotilanteet kirjataan ja miten näin kerättyä tietoa käytetään hyväksi turvallisuustoiminnan kehittämisessä

- pienetkin onnettomuudet ja vakavat läheltä piti -tilanteet
- onnettomuuskirjanpidon säännöllinen hyödyntäminen (turvallisuuden jatkuva parantaminen): vastuuhenkilö ja kuinka usein tehdään
- kuvaus onnettomuuskirjanpidon ja -tutkinnan järjestämisestä (esim. tieto mahdollisesta tapausilmoituslomakkeesta ja ohjeet sen täyttämiseksi sekä onnettomuuspaikan kuvaaminen onnettomuuden jälkeen)
- onnettomuuden analysointi (esim. mitkä tekijät johtivat onnettomuuden syntymiseen sekä onnettomuuspaikan kunto)
- vastaavien tapausten varalta ennalta ehkäisevien toimenpiteiden miettiminen ja toimeen paneminen sekä vastuuhenkilön nimeäminen ja aikataulun tekeminen toimenpiteiden toteuttamiseksi

12. Menettely KuTuL 8 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi

- minne ilmoitus toimitetaan ja kuka hoitaa (tehtävä viivyttyksettäTukesille)
- tapauksesta ilmoittaminen myös muille viranomaisille (esim. aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueelle ja poliisille)

- viranomaiselle voidaan myöhemmin toimittaa tarvittavia lisätietoja ja asiakirjoja, kuten onnettomuusraportti sen valmistuttua

13. Miten turvallisuusasiakirjaan ja -suunnitelmaan sisältyvät tiedot saatetaan palvelun tarjoamisessa mukana olevien tietoon

- miten turvallisuusasiakirjan tiedot saatetaan henkilöstön ja muiden tahojen tietoon (turvallisuusasiakirjan läpikäynti, päivitykset, koulutukset yms.)
- lista, johon työntekijät päivättyllä allekirjoituksellaan kuittaavat saaneensa perehdytyksen

14. Miten tietojenantoasetuksessa säädetyt tiedot annetaan palveluun osallistuville ja palvelun vaikutuspiirissä oleville

- osallistujien varustautuminen (millainen vaatetus, kengät yms. vaaditaan)
- osallistujien opastaminen (esim. tallisäännöt, hevosten käsittely ja hevosen kanssa liikenteessä liikkuminen)
- missä vaiheessa ja miten opastus toteutetaan (esim. antamalla kirjallisesti laaditut ohjeet, suullisesti suorituspaikalla, näyttämällä, kylteillä tai opasteilla taikka eri menetelmien yhdistelmänä)
- palveluun liittyvistä riskeistä kertominen
- käyttäytymis- ja toimintaohjeet sekä hätätilanteissa toimiminen
- henkilönsuojainten käyttö
- opastamiseen liittyvät erityistilanteet (mm. pimeys, kulttuurierot ja kielivaikeudet)
- tarvittavat kieliversiot (mahdolliset tulkit)
- miten turvallisuudesta vastaava henkilö tai henkilöstö on osallistujan tunnistettavissa (esim. tietty vaatetus)

15. Vaellus- tai maastoratsastuksen taikka ratsastusleirin ollessa kyseessä on suositeltavaa laatia turvallisuusasiakirjan liitteeksi erillinen turvallisuussuunnitelma kustakin toiminnasta

- yksityiskohtaiset turvallisuussuunnitelmat yksittäisistä toiminnoista (ks. liite 2)

Turvallisuusasiakirjan tulee olla laajuutensa ja yksityiskohtaisuutensa puolesta tarkoituksenmukaisessa suhteessa ratsastuspalvelun laajuuteen ja luonteeseen. Turvallisuusasiakirja täytyy olla ajan tasalla ja sitä on päivitettävä tarpeen vaatiessa.

Liite 2

Malli erilliseksi turvallisuussuunnitelmaksi vaelluksille, maastoratsastuksille ja leireille

1. Toiminnan kuvaus (esim. millaisessa ympäristössä ratsastus tapahtuu)
2. Toiminnan ajallinen kesto ja päiväohjelma
3. Tiedot ja taidot, jotka ovat osallistumisen edellytyksenä
4. Varusteet, vaatetus ja muut vastaavat seikat, jotka osallistujien on itse tuotava
5. Turvallisuudesta vastaava henkilö ja hänen varahenkilönsä sekä heidän yhteystietonsa (erikseen maastossa ja toimipaikalla)
6. Ajo-ohjeet tai muut ohjeet leirille tai toimintapaikalle saapumiseen (myös pelastus- ja sairaankuljetusyksiköiden kulkureitit)
7. Vaelluksella tai maastoratsastuksessa: reittiselostus, lähtöpaikka, paluupaikka, päivämatkat, yöpymis- ja taukopaikat ja muut toimintapaikat. Liitteenä kartta, johon on merkitty selkeästi edellä mainitut kohdat.
8. Toimintaan liittyvät riskit
9. Riskien hallinta:
  - Asiakkaiden enimmäismäärä
  - Käytettävät hevoset
  - Rajoitukset (esim. säätila, muut olosuhteet, ikärajoitukset ja päihteet)
  - Ohjaajien pätevyysvaatimukset
  - Ohjaajien toiminta ennen ohjelman alkua (esim. turvallisuuden ja varusteiden, mm. ensiapuvälineiden ja hälytysyhteyden, varmistaminen)
  - Asiakkaiden perehdyttäminen ja opastaminen toimintaan
  - Käytettävät varusteet: henkilönsuojaimet ja ratsastusvälineet
  - Liikenneturvallisuus
  - Erityisvarusteet
  - Elintarvikkeiden sekä veden kuljetus, säilytys ja käsittely
  - Paloturvallisuus (esim. palovaroittimet, tulen käsittely, materiaalien paloturvallisuus, telttamajoituksessa sammutusvesiastia ja kipinämikon käyttäminen)
10. Olosuhteet tai tilanteet (esim. säätilanteet), jotka voivat johtaa ratsastuksen tai leirin peruuntumiseen tai välittömään keskeyttämiseen ja toiminta olosuhteiden muuttuessa
11. Toiminta fyysisen vamman aiheutuessa osallistujalle tai työntekijälle
12. Toiminta muissa onnettomuus- ja vahinkotilanteissa (esim. tulipalo tai häämyrkytys)
13. Toiminta tapaturman tai onnettomuuden jälkeen:
  - Raportointi (esim. onnettomuuskirjapito)
  - Tapahtumasta tiedottaminen (esim. tiedotuksesta vastaava henkilö ja toimintatapa)
  - Viranomaisille ilmoittaminen (esim. Tukes, aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue ja poliisi)
  - Jälkihoito (esim. jatkohoitoon ohjaaminen ja mahdollinen kriisiapu)
14. Yleisiä toimintaohjeita (esim. tulen käsittely ja metsäpalovaroitukset)
15. Muut huomioon otavat asiat.

Liite 3

Ohjeita tallilla liikkujille

1. Noudata toiminnanharjoittajan ja tallin henkilökunnan antamia ohjeita. Tallin säännöt ovat tärkeitä turvallisuuden ja viihtyvyyden vuoksi. Tutustu tallin ilmoitustauluun. Sieltä saat lisäohjeita turvalliseen tallilla liikkumiseen. Turvallisuus on kaikkien yhteinen asia.
2. Ratsastuspalvelun tarjoaja vastaa siitä, että palvelu on turvallinen.
3. Talli on hevosten koti, joten siellä tulee käyttäytyä asiallisesti ja rauhallisesti ja välttää esimerkiksi juoksemista ja huutamista.
4. Älä koske hevosiin ilman tallin henkilökunnan tai omistajan lupaa.
5. Älä mene karsinoihin ja tarhoihin ilman lupaa.
6. Hevosia ei saa ruokkia eikä niille saa antaa makupaloja ilman lupaa.
7. Jos käyt rehuhuoneessa, sulje huoneen ovi aina käyntisi jälkeen.
8. Jos tuot omia lemmikkieläimiä tallin alueelle, pidä ne remmiin kiinnitettyinä.
9. Hevoset saattavat pelästyä lepattavista kankaista ja sateenvarjosta, joten pidä niitä varoen.
10. Älä työnnä lastenvaunuja hevosten lähelle, koska hevonen saattaa pelästyä niitä.
11. Tupakointi on kielletty tallialueella, paitsi tupakointiin osoitetuilla paikoilla.
12. Ratsastusta katsellessasi älä anna ohjeita ratsastajille. Se on ratsastuksen opettajan/ohjaajan tehtävä.
13. Pidä huolta erityisesti lapsista. Opasta lapset toimimaan ohjeiden mukaan.
14. Varo sähköistettyjä tarha-aitoja. Sähköistetyt aidat on merkitty varoituskyltillä.
15. Autot tulee pysäköidä vain niille osoitetuille paikoille.
16. Jos huomaat, ettei jokin asia ole kunnossa, ilmoita siitä välittömästi tallin henkilökunnalle.

Liite 4

Ohjeita ratsastajille

1. Noudata toiminnanharjoittajan/ohjaajan/kouluttajan antamia ohjeita. Tiedosta ratsastukseen liittyvät riskit. Talin ilmoitustaululta saat lisäohjeita turvalliseen toimintaan. Turvallisuus on kaikkien yhteinen asia.
2. Ratsastuspalvelun tarjoaja on vastuussa siitä, että palvelu on turvallinen. Hevosen kanssa toimimiseen liittyy kuitenkin aina vaaroja ja mahdollisuus loukkaantua (esim. hevosen selästä putoaminen).
3. Ilmoita etukäteen (lomakkeella tai suullisesti) järjestäjälle mahdollisista liikkumisrajoitteista, sairauksista ja allergioista. Näin järjestäjä voi varautua asiaan ja tarvittaessa muokata ohjelmaa sopivaksi. Ole rehellinen ratsastustaidoistasi.
4. Ennen hevosen selkään nousua, laita ratsastuskypärä päähän ja kiinnitä se kunnolla. Huolehdi, että jalassasi on ratsastukseen soveltuvat jalkineet ja päälläsi asianmukainen vaatetus.
5. Ratsaille noustessasi hevosen on seistävä suorana paikallaan, paino kaikilla jaloilla ja pää ylhäällä. Pidä ohjat lyhyinä. Tarpeen vaatiessa voit käyttää koroketta. Nouse aina satulaan hevosystävällisesti: älä töki hevosta jalallasi kylkeen, äläkä rojahda satulaan raskaasti. Vietyäsi oikean jalkasi satulan yli, aseta jalkateräsi ensin jalustimeen ja laskeudu vasta sen jälkeen pehmeästi satulaan.
6. Lähdä liikkeelle vasta, kun ohjaaja antaa siihen luvan tai ryhmän kanssa on siitä erikseen sovittu.
7. Keskity ratsastukseen. Katso aina kulkusuuntaan siten, että pysyt ajan tasalla ja voit ennakoida tulevan tilanteen. Pidä ohjat pitkinä siten, että saat ne tarvittaessa helposti lyhyiksi.
8. Hevonen aistii helposti mielialasi, asenteesi ja tunteesi.
9. Säilytä aina riittävä etäisyys edelläsi kulkevaan ratsukoon. Jos ratsastat liian lähellä edellä olevaa hevosta, se saattaa ärsyntyä ja jopa potkaista. Älä myöskään ratsasta toisen ratsukon vierelle. Tämä voi laukaista hevosissa kilpailuvietin.
10. Pyri ratsastaessasi mahdollisimman kevyeen apujen käyttöön. Käytä kuitenkin apuja aina siten, että hevonen reagoi eikä kyseenalaista apujasi. Hevonen pitää selkeistä rajoista.
11. Jos putoat satulasta, irrota ohjista. Älä jää raahautumaan hevosen mukana. Aidatulla alueella hevosen saa suhteellisen nopeasti kiinni. Jos joku muu putoaa hevosen selästä, pysy rauhallisena. Pysäytä hevosesi ja rauhoita sitä. Odota ohjaajan ohjeita. Älä huuda, jos säikähdät, sillä hevonen voi pillastua kovista äänistä.
12. Älä koskaan tupakoi hevosen selässä tai sen lähellä.

Palvelun turvallisuudesta on vastuussa toiminnanharjoittaja. Epäillessäsi palvelun turvallisuutta voit kysyä asiasta toiminnanharjoittajalta. Tarvittaessa voit ilmoittaa asiasta Tukesille. Ilmoituksen voi tehdä esimerkiksi Tukesin verkkosivuilla osoitteessa www.tukes.fi.

Liite 5

Esimerkki tapausilmoituslomakkeesta

Täytä lomake mahdollisimman pian tapahtuman (onnettomuuden tai läheltä piti -tilanteen) jälkeen. Palauta lomake täytettynä yrityksessänne sovitulle yhdyshenkilölle. Jatka lomaketta tarvittaessa kääntöpuolelle.

Onnettomuuden tai läheltä piti -tilanteen tapahtumapaikka	Päivämäärä ja kellonaika
Loukkaantuneen henkilön tiedot:	
Nimi	Henkilötunnus
Osoite	Puhelinnumero
Sähköpostiosoite	
Tiedot tapahtumasta:	
Minkälaisessa toiminnassa tilanne tapahtui?	
Tapahtuman kuvaus (yksityiskohtainen kuvaus, miten onnettomuus tai läheltä piti -tilanne tapahtui?)	
Tapahtuman seuraukset (esim. vamman laatu, loukkaantuneiden määrä)	
Sääolosuhteet ja tapahtumapaikan kunto tapahtuman aikana	
Tapahtuman syyt	
Miten tapaturma voitaisiin vastaisuudessa välttää/Toimenpide-ehdotuksia?	
Lisätietoja	
Tapahtumasta on otettu yhteyttä:	

☐ Poliisi	☐ Vakuutusyhtiö
☐ Pelastuslaitos	☐ Tukes
☐ Turvallisuusvastaava	☐ Muu taho (mikä?)
☐ Työsuojeluviranomainen	
Päivämäärä, allekirjoitus, nimen selvennys ja puhelinnumero	

Liite 6

Yhteystahoja

Seuraavaan listaan on kerätty viranomais- ja muita tahoja, joilta voi kysyä opastusta ja neuvoja ratsastuspalvelutoimintaa aloitettaessa ja toiminnan aikana. Heiltä voi myös saada tietoa olemassa olevista määräyksistä ja vinkejä turvallisuuden parantamiseksi. Lista on ohjeellinen eikä sisällä kaikkia hyödyllisiä tahoja.

- Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus, ELY
- Finanssialan Keskusliitto, FK
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto, KKV
- Kunnan elinkeinoasiamies (yrityksen perustamiseen liittyvät asiat)
- Kunnan elintarvikevalvontaviranomainen (elintarvikeasiat ja eläinsuojelu)
- Kunnan rakennusvalvontaviranomainen (rakennuksen rakentaminen, korjaaminen ja käyttötarkoituksen muuttaminen)
- Kunnan ympäristölupaviranomainen (ympäristöluvut, jätehuolto ja jätevesi)
- Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus, MTT
- Maaseutukeskukset (maatilojen neuvontapalvelut)
- Matkailu- ja Ravintolapalvelut, MaRa
- Matkailun edistämiskeskus, MEK (markkinointi ulkomailla ja tietoja palvelujen tuottajista)
- Liikennevirasto
- Liikenteen turvallisuusvirasto, Trafi
- Oma vakuutusyhtiö (vakuutusten ottaminen)
- Paikallinen pelastuslaitos (palotarkastus)
- Paikallinen poliisilaitos (ilmoitus yleisötilaisuudesta, järjestyksenvalvonta, yleinen turvallisuus ja järjestys)
- Aluehallintoviraston työsuojelun vastuualueSuomen Pelastusalan Keskusjärjestö ry, SPEK (pelastussuunnitelman laadintaohjeita, julkaisuja ja tarjottavia kursseja)
- Turvallisuus- ja kemikaalivirasto, TUKES
- Yrityssuomi.fi -palvelu

Liite 7

Lajiliittoja, järjestöjä ja yhdistyksiä

(yhteystiedot perustuvat 3.1.2014 tietoihin)

Suomen Ratsastajainliitto ry
Radiokatu 20
00093 VALO
puh. (09) 2294 510
www.ratsastus.fi

Suomen Ratsastuksenopettajainyhdistys ry
Sähköposti: ratsastuksenopettajat@gmail.com
<https://sroy.sporttisaitti.com/>

Suomen Hevosnomistajien Keskusliitto ry
Jokimaankatu 6 A
15700 Lahti
puh. (02) 734 2281
www.shkl.net

Suomen Hippos ry
Tulkinkuja 3
02650 Espoo
puh. 020 760 500
www.hippos.fi

Hippolis – Hevosalan osaamiskeskus ry
Opistontie 10 A 2
32100 YPÄJÄ
www.hippolis.fi

Suomen Olympiakomitea
Radiokatu 20
00093 SLU
puh. (09) 348 121
www.slu.fi